

Academia Bârlădeană



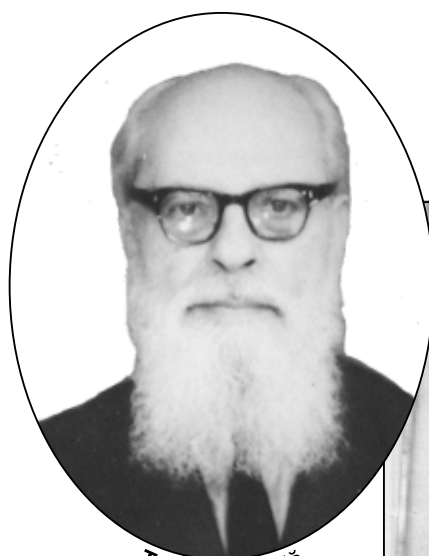
Anul XIV, 1 (26), Trim. I, 2007

Revistă editată de Societatea literar - culturală "Academia Bârlădeană"

Președinte de onoare: C.D. Zeletin • Președinte: Elena Monu



George Tutoveanu



Toma Chiricuță



Tudor Pamfile



Bustul lui
Tudor Pamfile
(1883-1921),
unul din corifeii
Academiei Bârlădene.

Bust amplasat în
curtea Școlii nr.4
din Bârlad,
la 13 mai 2000,
opera sculptorului
Gheorghe Alupoiaie.

Activitatea Academiei Bârlădene

* La 18 decembrie 2006, reuniunea de lucru a „Academiei Bârlădene” are drept scop omagierea mitropolitului Veniamin Costachi, la 160 de ani de la trecerea în eternitate.

În deschidere, d-na Elena Monu evidențiază însemnătatea celui evocat, personalitate de seamă a culturii românești, care a introdus limba română în Școala ecleziastică de la Socola. D-na prof. Monu relatează momentele esențiale din viața și activitatea cărturarului moldovean și prezintă o pictură datând din 1808, operă a unor iconari străini, care-l înfățișează pe mitropolit.

În continuare, d-na Geta Androne, bibliotecar la Casa Națională „Stroe S. Belloescu”, prezintă lucrarea cu titlul „Activitatea culturală a mitropolitului cărturar Veniamin Costachi”, iar prof. Lucian Ravaru face referiri la tabloul descoperit în biserica din Epurenii și propune ca actuala stradă Trotuș să-și recapete numele original: Veniamin Costachi.

S-au făcut două donații: Familia Mândița și Serghei Coloșenco a oferit colecția Buletinelor Oficiale din anii 1847, 1848 și 1849, scrise în limba slavonă.

Gheorghe Gherghe a donat colecția revistei „Elanul”, de la numărul 1 la 58, cele 4 volume al căror semnatar este (în colaborare cu Marin Rotaru) și o carte a lui Petru Ujeuca despre un sat românesc din Bugeac.

În încheiere, Serghei Coloșenco prezintă numărul 4(25) al revistei „Academia Bârlădeană”, primit cu interese de asistență.

* Duminică, 4 februarie 2007, se desfășoară prima întâlnire a membrilor și simpatizanților „Academiei Bârlădene” din acest an, la care participă un oaspete de la Bacău, d-l Sorin Ursescu, administratorul Centrului Cultural „George Apostu”.

D-l Sorin Ursescu face cunoscută activitatea acestei instituții fondate în 1991 care dispune de spații muzeale destinate vernisajelor de artă, a lansărilor de cărți, a spectacolelor artistice și sesiunilor de comunicări. Centrul are un pavilion central și un parc (în perspectivă, dendrologic), spații de cazare a oaspeților și o tabără de sculptură.

D-l Sorin Ursescu lansează o propunere de colaborare cu „Academia Bârlădeană” și oferă un număr de 10

reviste „Vitralliu”, editate trimestrial de Centrul „George Apostu”.

D-na prof. Nicoleta Arnăutu, muzeograf, propune o vizită de lucru la instituția din Bacău, iar d-na prof. Mândița Coloșenco întărește ideea colaborării între cele două instituții de cultură.

* La 25.02.2007, orele 11, a avut loc o activitate, cu 43 de participanți, majoritatea membri ai Academiei Bârlădene, în cadrul căreia s-au pus în discuție următoarele:

I - lansarea cărții *Aspecte metodice în introducerea și studierea noțiunii de inversiune în plan și în spațiul euclidian*, apărută în seria *Manuale. Tratat. Monografii*, Editura Fair Partners, autoare profesor Cristina E. Chirișescu, prezentată de profesorul emerit Vasile Țugulea. Volumul este prefăcut de acad. Radu Miron. Autoarea mărturisește că geometria îi este și scut și perspectivă sufletească și că datorează aceasta domnului profesor Vasile Țugulea. Autoarea are ca obiectiv stimularea elevilor în abordarea unor probleme care intră în tematica unui curs opțional de matematică și a Centrului de excelență care funcționează la Școala „Iorgu Radu” din Bârlad.

II - prezentarea comunicării *Descoperiri arheologice pe Valea Bârzotei*, susținută de profesorul Gheorghe Gherghe.

III - noutăți și proiecte pentru viitoarele activități ale Academiei Bârlădene, prezentate de doamna profesoară Elena Monu.

Cronicar

Alte evenimente

În ziua de 20 decembrie 2006, Centrul Internațional de Cultură și Arte „George Apostu” Bacău a acordat domnului **prof. univ. C. D. Zeletin**, președintele de onoare al Academiei Bârlădene, președintele Societății Medicilor Scriitori și Publiciști din România, membru titular al Uniunii Scriitorilor, **Premiul și Diploma de excelență** „pentru contribuția substanțială întru propășirea valorilor culturii românești și universale”.

Aceeași distincție au primit-o și **acad. Constantin Ciopraga** și **acad. preot**

Dumitru Popescu.

Distincțiile au fost înmânate de domnul **Geo Popa**, directorul instituției.

Cu această ocazie, **C.D. Zeletin** a vorbit despre **Estetica formelor fixe în poezie și Spiritul liricii franceze**, prilejuate de lansarea cărților sale, **Sonetul italian în zorii, amiaza și amurgul Renașterii și Antologie din lirica franceză**, ediție bilingvă, amândouă apărute în Editura Pandora-M. Prelegerile au fost urmărite de un public numeros.

C.D. Zeletin, președintele de onoare al Academiei Bârlădene, a sesizat faptul că de la casa din București, unde s-a stins din viață primul președinte de onoare al Academiei Bârlădene, scriitorul Al. Vlahuță, a dispărut placa comemorativă. Din discuțiile purtate de domnia sa cu vechiul și cu noul proprietar al imobilului a aflat că placa a dispărut fiind luată cu alte reziduuri din curte de către gunoieri, când imobilul a fost reparat.

Elena Monu propune ca în anul 2008, când se vor împlini 150 de ani de la nașterea lui Al. Vlahuță, Academia Bârlădeană, cu aprobarea proprietarului, să încastreze o placă memorială cu același text, pe peretele exterior al clădirii.

La inițiativa domnului C.D. Zeletin, privitoare la acțiunea de recuperare a picturilor lui Ionel Peiu (†1944), membru al Academiei Bârlădene, fiul editorului Neculai Peiu din Bârlad, adânc implicat în viața editorială a orașului, s-a luat legătura cu d-na Cornelia Peiu din Galați, nepoată a pictorului, în vederea recuperării unor tablouri.

Legătura cu d-na Cornelia Peiu a mijlocit-o d-na Alexandrina Antonescu.

Amintim din creația pictorului Ionel Peiu: *Nud (cu coc)*, creion, 1939, 55/36 cm.; *Casă*, ulei, 1931, 33/23 cm.; *Peisaj*, acuarelă, f.a., 35/32 cm.



Acad. Constantin Ciopraga și prof.univ.dr. C.D. Zeletin.

Ion N. Oprea

C.D. Zeletin mereu cu gândul la locul său de obârșie (în loc de recenzie la volumul „Omagiu C.D. Zeletin 70”)

„Născut: sâmbătă, 13 aprilie 1935, la Burdusaci, județul Bacău.

Numele: Constantin Dimoftache. Părinții: Nicolae, preot, și Maria, n. Țărălungă, învățătoare. Deși premiant, în anul III de facultate (1956), amenințat să nu-și poată continua studiile din cauza „originii sociale nesănătoase”, a fost nevoit să fie înfiat de către bunicii paterni, Constantin Dimoftache și Natalia Dimoftache, născută Palade. În felul acesta, numele a rămas nemodificat, singura schimbată fiind inițiala tatălui: N(icolae) a fost înlocuită cu C(onstantin).

Pseudonimul literar: C.D. Zeletin. Profesia: medic, profesor universitar de biofizică”.

Am extras din „Curriculum Vitae 2004” a scriitorului C. D. Zeletin, căruia Direcția județeană pentru cultură, culte și patrimoniul cultural național Bacău și Centrul internațional de cultură și arte „George Apostu” Bacău, 2005, îi închină volumul „Omagiu C.D. Zeletin 70” la împlinirea vârstei.

„Tovarășului Dada Dimoftache, profesor, comuna Burdusaci, raionul Zeletin, regiunea Bârlad” îi scria din Bârlad la 4 august G. Tutoveanu, scrisoarea figurând în „Crestomație” la volum.

- Laurențiu Ulici vă integra în promoția lirică '70 a moldovenilor. Sunteți de acord? i se adresează Alici Țuculescu într-o convorbire apărută în „Muncitorul sanitar” la 17 iulie 1986.

- Da. Însă nu 1970! Apariții generației în care ai scris o carte, nu cele în care ai publicat-o. Într-adevăr, eu sunt al Moldovei, deoarece acolo m-am format și de acolo îmi vin toate rădăcinile.

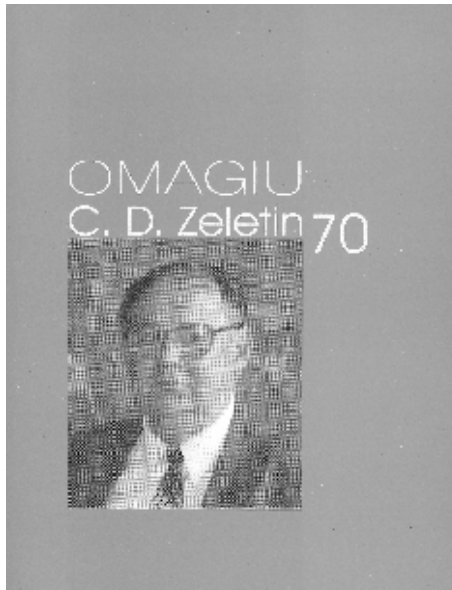
- Considerați totuși Moldova o provincie românească dispunând de un profil aparte al poeziei?

- Al celei lirice. De altfel, neamul nostru produce valori în aceeași distribuție statistică, indiferent de provincie sau timp. Cum am mai spus și cu alt prilej, problema e ca talentul literar să se poată confrunta liber în arenă, deci să existe. Și să nu uităm că există prin cuvinte...

- Literatura dumneavoastră a pornit de la cea pe care ați citit-o? Ori au fost două lucruri distincte, contopite treptat în lectorul care creează? îl iscodește Daniel Daniel (Alexandru Popescu Prahova, scriitor și medic, „Ateneu”, XXIV, 6, p.3, iunie 1987).

- Nu am pornit de la literatură, fiindcă „am scris” poezii înainte de a ști ce este literatură și chiar înainte de a ști să scriu

ori să citesc. E vorba de un distih ce mi-a tășnit din piept pe la vreo 3-4 ani, când ne duceam cu trăsura la bunicul Gheorghe Țărălungă, de Sfântă Maria Mare, de la Burdusaci pe Laz la Oncești, printre pădurile de gârnețe îmbătrânite și prăpăstiile primejdioase de la Pojorâta,



nume de care și astăzi mă înfior... De sus vedeam plutind deasupra văii adânci a Stănișeștilor stoluri de porumbei. Iubeam păsările, așa cum le iubesc și azi. La vederea lor am fost cuprins de o frenezie neobișnuită și săream cântând cât mă ținea gura:

Stănișeștii
porumbacii,
Stănișeștii
porumbacii...

(sol, fa, fa, mi/sol, fa, fa, mi). E o frază muzicală ce-mi evocă un univers întreg, asemenea madeleinei lui Proust... Să se observe că, adjectivând un substantiv, cream un cuvânt nou, porumbac, adică plin de porumbei, folosind-l la plural, în acord cu toponimul. Exista în limbă cuvântul porumbac, adică închis la culoare, pestriț, dar eu l-am cunoscut mult mai târziu.

- ...Eu am absolvit Colegiul Național „Gheorghe Roșca Codreanu” din Bârlad, așa că mă socot cu plăcere bărlădean. Aici am trăit în apropierea poetului G. Tutoveanu (1872-1957), figură de o rară noblețe, care, ca om, l-a fascinat până și pe Tudor Arghezi. Acesta i-a închinat în 1942 o tabletă ce rămâne una din cele mai frumoase pagini pe care le-a scris în prodigioasa lui carieră de prozator... subliniază C.D. Zeletin într-o convorbire cu doamna Sabina Măduța, referindu-se la V.

Voiculescu omagiat de Societatea medicilor scriitori și publiciști din România („Curierul național magazin”, nr.30, 9 martie 1992).

Altă dată punând în pagină rânduri despre ascendenții săi - caracterizându-i pe Brăiești „ca oameni frumoși, firi nobile și armonioase, cu aplicații spre artă”, cu voci superbe, „scoborători din Bucovina”, „ram” din care provenea tatăl, iar pe Țărălungă - din care scobora mama-sa - un tip „de răzeș forte, cu eul bine conturat, cu un remarcabil simț al trecutului”, „iubitori de viață patriarhală, înzestrați cu simțul onoarei” C.D. Zeletin fixează împrejurările în care familia Dimoftache încă din vechime s-a stabilit la Burdusaci, numiți pe atunci Oprișeștii de Jos.

Continuând a descrie țesătura de „ram” C.D. Zeletin, în convorbirea cu Sergiu Adam („Ateneu”, XXXII, 3(306), p.3, aprilie 1995) subliniază cele ce urmează cu privire la educația sa - ca un cult al strămoșilor:

- Nu am primit o educație expresă în sensul acesta. Am crescut liberi. În adolescența și tinerețea mea, părinții erau prea chinuți de seismele vremii ca să mai aibă dispoziția cerută de un program educativ. A fost mai degrabă o formă de educație pasivă, ca să zic așa, grație existenței unei biblioteci bogate în casă și a unor poduri pline de colecții de reviste, dar mai ales a modelelor de intelectualitate înaltă pe care le aflam în familie: marele savant George Emil Palade, primul român laureat al Premiului Nobel (1974); tenorul de reputație internațională Tomel Spătaru (1906-1961), strălucind un deceniu la Opera din Cluj, unul la Opera din București și altul în Italia, unde a cântat și la Scala din Milano; filozoful și sociologul Ștefan Zeletin (1882-1934), pe numele real Motăș.

Dacă bunicul dinspre mamă, Gheorghe I. Țărălungă (1885-1963), fost primar al Onceștilor din județul Bacău, erou căzut în lupta împotriva comunismului, celălalt, patern, C. Dimoftache (care era învățător n.n.) cu care a locuit C. D. Zeletin, detestă și el pulsațiile spre stânga, restul familiei Dimoftache cunoșteau marxismul înainte de 1944, chiar dacă nu erau marxiști, ei se arătau însă „internaționaliști și cosmopoliți”. „Bunicul meu (Dimoftache) era profund conservator și cu o dragoste oarbă pentru valorile românești”, subliniază medicul și profesorul. „Fire de artist, tata, Nicolae Dimoftache (1908-1991), preot în Burdusaci, unde a slujit biserica vreme de 50 de ani, n-a fost



niciodată interesat de politică și asta l-a salvat în anii comunismului. Taciturn, în tinerețe era veșnic scufundat în vise de artă (studiasse în particular cu marele cântăreț de operă Gheorghe Folescu și era un excelent desenator), iar la maturitate, în slujirea perfectă a altarului și în treburile gospodăriei. Adora munca fizică și viața în aer liber. Mama mea, învățătoarea Maria Dimoftache (1910-1978), dimpotrivă: avea aplicație pentru viața imediată și, extrăgând lesne semnificația întâmplărilor, știa să le plaseze admirabil în largi perspective de timp. Era foarte inteligentă și stăpânită. Vede bine și de aproape și de departe; la minte ageră, purtare suplă, așa că se interesa permanent de ceea ce se petrecea în țară și în lume. I-a grăbit însă sfârșitul pierderea bătrânului ei tată, omorât în închisoarea Jilava”...

*

Să reținem: la 4 august 1953, G. Tutoveanu, am spus, îi trimitea lui Dada - Tovarășului profesor - scrisoare la Burdusaci.

„Era în 1953. Absolvisem Colegiul Național „Gheorghe Roșca Codreanu” din Bărlad în 1952 și, neîndeplinind condițiile socio-politice, nici n-am încercat să dau concurs la facultate în acel an, lucrând în învățământ la școala din Godinești, județul Bacău”, se destăinuie C. D. Zeletin lui Dinu Moraru („Lumea magazin”, VIII, I, pp.58-63, 2000).

- Nu aveai dosar bun?

- Da. Chiaburie, tata preot, intelectuali de notorietate în familie, bunicul matern deținut politic...

Ce s-a întâmplat cu absolventul liceului din Bărlad și al Facultății de medicină, deși s-a „dedicat unei munci continue și în medicină și în artă”, mai ales în literatură a întâlnit și destule și mari piedici. „Nu puteam să public nimic până nu făceam proba fidelității față de partid. Pot să afirm, spune mulțumit de sine C.D. Zeletin lui Dinu Moraru, că în întreaga mea tinerețe nu am pronunțat, nu am scris, nu am publicat nici un cuvânt din alfabetul comunist, cu riscul de a rămâne un necunoscut în literatură... Nu mi se publica nimic, iar paginile mele cu poezii se pierdeau prin sertarele redactorilor, cu toate scrisorile de recomandare iscălite Tudor Vianu sau Perpessicius. Eram sfătuit mereu să scriu fie o poezie despre 7 Noiembrie, fie una despre Lenin, fie... Nu am acceptat niciodată un astfel de compromis”.

Din alte discuții și comentarii, cuprinse în volumul „Omagiu C.D. Zeletin 70” știu că profesorul a scris mereu, acuzându-se, totuși, că „elaborează extrem de greu, totdeauna cu reflexele restricției și autocenzurii”. Iar dacă poezia lui Michelangelo a frământat-o vreme de 25 de ani, până în 1986 când a apărut „Opera omnia”, iar „Florile Râului”, capodopera lui

Charles Baudelaire, în total vreo 40 de ani, este și rezultatul „muncii” cenzurii din anii dinaintea lui '89.

Și în convorbirea cu Gabriela Nani Nicolescu (Radio, aprilie 1991) găsim aceeași motivare:

- Scriu greu, adică scriu cuvinte cu variante, ștersături, reluări. Am un simț viu al desăvârșitului și de aceea reiau mereu, șterg și tai. „Cos și descos,/ Lucru sănătos”, o dă el pe poezie, cum făcea în copilărie, când sobarul Vasile Popa izbea „cea dintâi cărămidă accedând la bezna dinăuntru sobei” din casa părintească, la Burdusaci: „Vasile Popa,/ Care strică soba/ Vasile Popa,/ Care strică soba! etc., etc.” - „un spectacol” spontan complex: poezie, mișcare, însuflețire... îi argumentează aceluiași Dinu Moraru.

*

În decembrie 2006, răspuns la primirea coletului cu cartea, semnată de subsemnatul, „Mălin vestitorul revoluției”, cu un supliment „Aniversare: C.D. Zeletin”, învățătorul pensionar Ion V. Tasie din Priponești - Galați îmi scrie următoarele:

„...În primăvara anului 1952, pe tata l-au făcut chiabur. N-am putut să mă mai duc la școală (eram în an terminal), pentru că la Școala pedagogică nu mai primeau fii de chiaburi. Cei ce avuseseră adeverință cu această categorie socială la sfârșitul lunii mai îi dăduseră afară din școală.

Ce puteam face?

Cu puțina practică pedagogică pe care o făcusem, am mers la reședința fostului raion Zeletin - ce era atunci la Răchitoasa - și am cerut un post. Mi s-a aprobat pe loc, era lipsă mare de personal. Așa, la 17 ani și o lună am ajuns învățător la școala Lălești. Aici am găsit - anul școlar începuse - pe Lulu - alias Dimoftache Paul, fratele lui Dada. Ei terminaseră liceul - dar pentru că erau fii de preot, au ratat intrarea la facultate. Tot anul școlar am fost împreună.

Un alt absolvent de liceu - devenit celebru în timp, era la Lălești și se numea George Apostu. Era de loc din comuna - atunci - Stănișești, același raion. Era tot fiu de chiabur! Cine ar fi putut bănuși atunci că acel George, ce cu un briceguț cioplea o figurină în capătul unei nuiiele, va ajunge celebru?! (a se vedea volumul „Omagiu C.D. Zeletin 70”, realizat cu contribuția și a Centrului Internațional de Cultură și Arte „George Apostu”). Nu l-au lăsat la acea școală decât până în vacanța de iarnă - cum se spunea atunci! Nu l-am mai văzut, dar am urmărit prin presă ce a făcut. Păcat că s-a stins din viață așa de tânăr.

Aș mai aminti un alt fost coleg și de școală, mai mare cu o promoție, pe care l-am găsit la Lălești, ce a făcut o carieră științifică la Iași, ajungând profesor universitar la Facultatea de Biologie. E vorba de Mircea Varvara. Și pe acesta l-au mutat după vacanță.

Dar să mă întorc la familia

Dimoftache. Drumul de la Lălești la reședința raionului - acum era Podu-Turcului - trece prin Burdusaci. Așa că am avut prilejul ca în câteva rânduri să poposesc pe la casa preotului Dimoftache, iar în luna mai să stau vreo două zile. Aici era o atmosferă sobră, de mediu intelectual, preoteasa era o distinsă învățătoare, iar bunicul fusese parcă tot preot. Aveau bibliotecă, discutau literatură, cântau muzică la vioară etc. Eu, așa cum am văzut că ai menționat și tu undeva (în „Mălin vestitorul revoluției” dar și în „Cu capul pe umărul tău - jurnalistică împreună cu cititorii” n.n.) ce educație primisem acasă? Ce-mi oferise școala până la cei 17 ani! După cum bine știi, singura literatură care începuse a circula era tradusă din limba rusă, și aceasta axată pe victoria din război. În casa Dimoftache nu se discuta asemenea literatură. Dada era cel ce întreținea discuția. Lulu era atras mai mult de partea științifică - a urmat politehnica.

În acel an școlar 1952-1953 Dada a fost profesor de limba română la școala din Godinești. Tot întâmplarea a făcut ca în iarna 1954 să ajung și eu la Godinești, după ce de la Lălești am fost mutat la o școală din Răchitoasa, la 1 septembrie 1953. Am stat la aceeași gazdă unde stătuse Dada. Nu știu cum o chema, dar în sat era cunoscută sub numele de Chinchea. Așa i-a spus și Dada, așa i-am spus și eu, asta era voința ei...

...Nu știu dacă Dada o fi menționat-o în vreo scriere de-a lui. Ea își aducea aminte foarte des de el.

Și satul Godinești a dat măcar un om deosebit. E vorba de vestitul medic Dobrovici Vasile ce a funcționat tot la Iași. De la Burdusaci am avut din acele timpuri relații amicale cu prof. Puiu Filipescu, care a funcționat apoi la Liceul Negruzzi, dar a fost și inspector școlar general adjunct. Păcat că a trecut de timpuriu în lumea umbrelor.

De la Lulu păstrez o carte pe care mi-a dat-o - o citeșc și mi-a lăsat-o. E vorba de „Paul și Virginia”. Ce putea să-mi dea să citeșc la cei 17 ani? Pe carte este scris numele lui Dada: Dimoftache C. Constantin. El era responsabil în casă cu biblioteca”.

- Eu nu mă închid, ci mă deschid în bibliotecă! argumenta C.D. Zeletin doamnei Alice Turculescu la 12 august 2005 (în „Viața medicală”, XVII, 32 (814), p.12) când îi mai cerea o descusătură la viața de poet, eseist, traducător și mare om de știință - lui C.D. Zeletin.

* * *

Redacția revistei „Academia Bărlădeană” urează d-lui C.D. Zeletin, președintele de onoare al Societății culturale „Academia Bărlădeană”, pentru 13 aprilie a.c., ziua de naștere a domniei sale, multă sănătate, putere de muncă și împliniri!

Diana Stoica

Semne poetice. Câmpia în limbajul poetic eminescian

Semnul poetic **câmpie** se definește ca trăsătură semantică specifică prin ideea spațialității infinite înțeleasă ca orizontalitate, intrând în opoziție cu termeni din sfera ascensionalului, care trasează o coordonată verticală - **muntele**, **dealul** sau elementul complementar acestora, **valea**. Cu această așezare în planul noțional, **câmpia** dezvoltă semnificații poetice, raportate la structurile metaforice cu care intră în relație.

Pe fondul unei viziuni contemplative asupra universului, termenul **câmpie** actualizează semnificații privind coordonata 1) cosmică și 2) cea a naturii terestre, văzute ca unități integratoare ale așezării ființei umane în lume.

1. În prima direcție de semnificare, semnul poetic **câmpie** exprimă, „în metafore plasticizante, aspectul vizual al universului cosmic, din perspectiva contemplării sale de pe pământ, ca cer”(D. Irimescu, *Limbajul poetic eminescian*, Iași, Editura „Junimea”, 1979, p.379): „Trecut-ai când ceru-i **câmpie** senină” (O. I, 37); „Nori zugrăviți pe **câmpie** umbre fuginde” (O. IV, 196) sau a tentației privirii de a atinge înaltul, fapt ce-i revelă feciorului de împărat, din *Povestea magului călător în stele*, plecat „să vadă-n cartea lumii un înțeles deschis” (O. IV, 154), o altă dimensiune a lumii, dimensiunea creatoare: „Privirea lui o-nalță pe-a cerului **câmpie** / Și cugetul lui zboară în lumi fără hotar” (O. IV, 157). Steaua Somnului pe care ajunge feciorul de împărat, purtat pe aripa Somnului-înger în urma unui ritual - bea din vinul somnului - stă sub semnul armoniei: „De visuri, de umbre, de cântec e plină” (O. IV, 168), **câmpia** devenind aici sugestie a armoniei cosmice: „Curând vom intra, în **câmpia** ei lină / Și-n urmă-ți pământul rămâne o stea” (O. IV, 168).

Printr-un proces de metaforizare, lumea cerurilor este, în poemul *Demonism*, lumea esențială: „**Câmpii** albastre se întind, / A cerurilor câmpuri potolind / Vânăta lor dulceată sub suflarea / Acelui aer aurit”. (O. IV, 87). Semnul poetic **câmpie**, cu epitetul cromatic *albastru* - sugestie a infinitului -, se constituie în imagine a nelimitării spațiilor cerești.

În dimensiune mitică este transfigurat și războiul dacic din *Memento mori*, văzut ca luptă în înalt - cerul devine **câmp(ie)** de luptă între zei: „În zădar căci neînvinse șiruri lungi de bătălie / Își zdrobesc armele-n scuturi pe a cerului **câmpie**” (O. IV, 136).

Pe fondul opoziției mitic / istoric, se constituie imaginea lumilor întemeiate mitic, ilustrată prin sintagma **câmpii de caos** și ipostaza ființei umane în căutarea identității, prin cunoașterea divinului: „Tu, ce-n **câmpii** de caos semeni stele - sfânt și mare / [...] / Cine ești?... să pot pricepe și icoana ta ... pe om” (O. IV, 147).

Cu înțelegerea de înalt, termenul **câmpie**, conjugat cu elemente ale dimensiuni uraniene - **luna**, asociată stării de visare, - sugerează în expresii metaforice plasticizante vastitatea spațiului ceresc: „Și cerul o **câmpie**, și **luna** ce visează / Trecând prin palate de nori - o-mpărăteasă” (O. IV, 465). Alături de lună, **câmpia** se încarcă de semnificație, prin epitetul cromatic *azure*,

asigurând armonizarea naturii cosmice cu cea terestră: „... din tainica pădure / Apare luna mare **câmpiilor** azure, / Împlându-le cu ochiul ei mândru triumfal” (O. I, 63). Dativul în relație sintactică cu un alt substantiv, dezvoltă o funcție stilistică, prin sugestia contopirii celor două dimensiuni.

2. În cea de-a doua direcție de semnificare, semnul **câmpie** dezvoltă sensuri poetice raportate la natura terestră, circumscrie unui imaginar mitic și istoric.

În desfășurarea mitică a poemului *Memento mori* termenul **câmpie**, cu determinantul *nisipoasă*, exprimă ideea dispariției Babilonului din istorie, prin reintegrarea în nisipuri, văzute ca materie primordială: „Azi ? Vei rătați degeaba în **câmpia** *nisipoasă*: / Numai aerul se-ncheagă în tablouri mincinoase, / Numai munții, gârzi de piatră stau și azi în a lor post” (O. IV, 112). **Câmpiile** înverzite, unite cu malurile Nilului, - principiu acvatic pe care se întemeiază civilizația egipteană - dezvoltă ideea armoniei: „Nilul mișcă-lui legendă ... / [...] De-a lui maluri sunt unite **câmpii** verzi și țări ferece” (O. IV, 112-113), pentru ca în momentul declinului din temporalitatea istorică, civilizația să se cufunde în nisipurile pustiului, apoi în basm: „Prin pustiu străbat sălbatic mari familii beduine, / Sorind viața lor de basme pe **câmpie** *nisipite*” (O. IV, 114) și reîntemeindu-se în adâncul acvatic, principiu integrator al dimensiunii mitice.

În reprezentarea spațiului dacic, imaginea muntelui sfânt, situat „jumătate-n lume - jumătate-n infinit” (O. IV, 129) afirmă existența a două drumuri inițiatice: unul spre înalt, iar altul spre adânc, în *vale* care ascunde misterul abisului, unde **câmpia**, definită semantic prin raportare la acvatic, configurează imaginea unei topografii mitice: „Iar în pieptu- acestui munte se arată o poartă mare / [...] Iar în pragu-i sunt unite nalte scări de negre stânci, / Cari duc adânc în valea cea de-acol-abia văzută / Și-n pădurile umbroase cu-adâncimi necunoscute / Și-n **câmpii** unde lungi râuri s-argintesc plane ș-adânci” (O. IV, 130).

Instituindu-se ca spațiu al transcenderii lumii fenomenale, prin intermediul visului: „Atunci i se năzare un vis frumos” (O. IV, 318), semnul poetic **câmpie** face accesibilă intrarea ființei umane în dialog cu lumea: „Ar vrea să rătațească **câmpia** înflorită, / [...] Unde-nvăța din râuri o viață liniștită / Părând să n-aibă capăt, cum n-are început” (O. IV, 319).

În alt context, semnul poetic **câmpie**, alături de termenii *pădure*, *lanuri*, definește esența poeziei, pe fondul unei tensiuni interioare provocată de întrebările ființei poetice cu privire la funcția ontologică a limbajului poetic, prin respingerea poeziei mimetice: „Aceasta este menirea unui poet în lume? / ... / Să-nșire-ale lui vorbe, să spuie verzi și-uscate / Cumse ivește luna, cum vântu-n codru bate? / Dar ori câte ar scrie și oricâte ar spune... / **Câmpii**, *pădure*, *lanuri* fac asta de minune / O fac cu mult mai bine de cum o spui în vers” (O. IV, 288).

Ca element al peisajului, **câmpia** este cuprinsă de efectele de lumină provocate de lună, care creează imagini revelatorii: „Părea că printre nouri s-a fost deschis o poartă, / Prin care trece albă regina nopții moartă. / [...] Bogată în



întinderi stă lumea-n promoroacă, / Ce sate și **câmpie** c-un luciu vâl îmbracă” (O. I, 69). Lumina difuză pe care o „naște” luna, răsfrângând-o asupra elementelor (**apă**, **pământ**): „Neguri albe, strălucite / Naște luna argintie, / Ea le scoate peste ape, / Le întinde pe **câmpie**” (O. I, 73) face posibilă intrarea în lumea reveriei.

Prin imagini plasticizante, **câmpia** se constituie în spațiu de bătaie: „*Ieniceri copii de suflet ai lui Alah și spahii / Vin de-ntunecă pământul la Rovine în **câmpii**”;* „*Cad Arabii ca și pâlcuri risipite pe **câmpie**”* (O. I, 146, 148).

Prin raportare la dimensiunea rațională a ființei umane, **câmpia** se instituie în evocare a unei alte lumi în interiorul dimensiunii culturale: „*În zadar râuri în soare / Grămădești-n a ta gândire / Și **câmpiile** Asire și întunecata mare*” (O. I, 54).

Într-o ocurență **câmpia** e înțeleasă ca întindere nemărginită a apei. Prin sugestii metaforice se dezvoltă idei poetice deosebite ce așază elementele naturii în perspectiva umanului, creându-se, din tensiunea elementelor **aer** și **apă**, efecte sonore integrate trăirii universului: undele nechează, valurile sunt murmurânde, vuietul bocește: „*Caîi albi nechează fâlnic de nechează sânte [unde], / De s-aud a lor nechezuri peste valuri murmurânde / Ca un vuiet ce bocește pe-ale undelor **câmpii**”* (O. XV, 999).

BIBLIOGRAFIE:

I. Opera lui Mihai Eminescu

Mihai Eminescu, **Opere** (Ediția critică întemeiată de Perpessicius și continuată de P. Creția și D. Vatamaniuc);

vol. I, Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, București 1939;

vol. IV, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1952;

vol. XV, Editura Academiei, București, 1993.

Lucrare realizată în contextul grantului *Dicționarul limbajului poetic eminescian*, care se realizează la Facultatea de Litere a Univ. „Al.I. Cuza” Iași, coordonat de prof. univ. dr. D. Irimia.

Camelia Stoica

DOOM¹ - normă și controversă

Apariția celei de-a doua ediții a *Dicționarului orografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, în 2005, a creat nenumărate controverse, rezerve și confuzii în privința acceptării unor norme impuse de Academia Română. Un prim pas în procesul de re-normare a limbii a fost făcut în 17 februarie 1993, prin hotărârea Academiei Române de a se reda în scris sunetul *i* cu *â* sau *î*, după așezarea acestuia în cuvânt, și de a se pronunța indicativul prezent al verbului *a fi*: *sunt, suntem, sunteți*, hotărâre respinsă de unii lingviști ca fiind nefondată și irațională, pentru că încalcă evoluția istorică a limbii române.

Apărut într-un moment în care „limba română s-a urătit sau, mai bine zis, este urătită, simplificată, traumatizată de unii vorbitori fără carte și fără bun-simț”, spune președintele Academiei Române, Eugen Simion, în *Cuvânt - înainte*, dicționarul se vrea a veni în sprijinul limbii, mai precis al vorbitorilor care ezitau sau greșeau în alegerea unei forme sau a alteia. Astfel, vorbitorul poate pronunța acum „ântic”/ „antic”, „trâfic”/ „trafic”, „mîjloc”/ „mijlóc”, poate forma două forme de plural: „coperte”/ „coperti” sau poate scrie „filosof”/ „filozof” fără a fi sancționat.

Libertatea în opțiune are în vedere și aplicarea silabației: morfematică și fonetică. Se acceptă ambele. Vom despărți, de exemplu, „dispera” (dis-pe-/dis-pe), „inoportun” (i-no-/in-o-), ignorând structura morfematică a cuvintelor. În cadrul cuvintelor a căror structură etimologică e neclară în limba română actuală, dicționarul „recomandă exclusiv” despărțirea după pronunțare: „su-biect”, „o-biect”, „a-bro-ga”.

Norma actuală impune scrierea într-un cuvânt a tuturor formelor pronumelui și ale adjectivului pronominal: „niciunul”, „niciun”, „niciuna”, „nicio”, cât și folosirea formei „(eu) continui” în loc de „(eu) continuu”, normă care încalcă sistemul limbii - verbele de conjugarea I al căror radical se termină în -u la infinitiv primesc la persoana I singular a indicativului prezent desinența -u semivocalic (prin analogie cu „(eu)iau”).

Sigur că modificările cu caracter normativ sunt mult mai numeroase față de normele existente în DOOM¹, acestea fiind semnalate prin semnul exclamării (!). Apărut la o distanță de mai bine de 20 de ani (DOOM¹, 1982), DOOM² înregistrează o îmbogățire a inventarului de cuvinte cu cca. 2500 de cuvinte noi față de ediția precedentă, marcate printr-un semn distinctiv (*).

Hotărâtor în stabilirea normelor limbii române literare a fost uzul limbii, recurgându-se astfel la sacrificarea normelor academice.

CĂRȚI PRIMITE LA REDACȚIE

* Andriescu B. Alina, *Valuri de cuvinte*, Ed. Sfera, Bârlad, 2007, 52 p. Cuprinde poezii bilingve (română și engleză) și proză scurtă. Este cartea de debut a unei eleve din Iași.

* Adrian Voica, *Întoarcerea Penelopei*, Editura Universitas - XXI, Iași, 2003, 186 p. O culegere de proză scurtă.

* Stela Covaci, *Persecuția*, Mișcarea studentescă anticomunistă București - Iași (1956-1958) Nume de cod „FRĂȚIA PALEOLITICĂ”. Documente din Arhiva Securității. Colecția FID (Fapte, Idei, Documente), Editura Vremea, București, 2006, 456 p.

O carte cutremurătoare privind asprele „tratamente” aplicate de securitate celor care doreau libertatea.

* Ion N. Oprea, *Bucovina - Pământ românesc. Presa din Rădăuți (1893-2004)*, vol.II. Editura Edict, Iași, 2005, 206 p.

Răscoala țărănească din 1907 - ecouri în literatura română

Mișcările maselor țărănești au avut un larg ecou în literatura și cultura noastră, aproape neexistând eveniment care să nu fie consemnat nu doar la nivel informativ, jurnalistic, ci pătrunzând în aria ficțiunii literare.

În anul 1888, la 24 de ani de la reforma agrară a lui Al. I. Cuza și împrăștierea țăranilor, au loc primele răscoale țărănești pe care le va evoca atât de amar V. Alecsandri. Din cauza vecinătății, moșia răzășească e dorită de domnul stăpânitor al țării (în nota de subsol poetul îl numește pe M. Sturza): „Vecină cu moșia bogată și domnească/ Se-ntinde o câmpie mănoasă, răzășească,/ Pe care o pânđește avântul domnitor/ Cu poftă nesățioasă, cu ochi adunător./ El vrea ca să-și cârpească hlamida aurită/ Cu zdreanța sărăcimei de veacuri moștenită./ Dar nu vrea răzășimea să-i vândă - al său ogor,/ Căci e legat prin sânge pământul de popor”.

Poezia *Plugul blestemat* nu este prima ce înregistrează o mișcare țărănească, deoarece încă din romanul *Ciocoii vechi și noi*, de N. Filimon, asistăm la o demonstrație a unei gloate țărănești în fața „justițiarului” Dinu Păturică.

Cunoscutul poem al lui G. Coșbuc - *Noi vrem pământ!*, publicat în 1894 cu 13 ani înaintea răscoalelor, are un caracter de avertisment la adresa claselor dominante. Tradus și răspândit în Spania pe foi volante el a devenit imnul țăranilor răsculați din Țara bascilor, prin discursul incendiator al pământeanului fără pământ, al plugarului fără plug - realități exprimate într-un apel la lupta unui război țărănesc general: „N-avem puteri și chip de-acum/ Să mai trăim cerșind mereu/ Că prea ne schingiuesc cum vreu/ Stăpâni luați din drum/ Să nu dea Dumnezeu cel Sfânt/ Să vrem noi sânge, nu pământ./ Când nu vom mai putea răbda,/ Când foamea ne va răscula,/ Hristoși să fiți, nu veți scăpa,/ Nici în mormânt!”

Răscoala din 1907 înseamnă răbufnirea firească a unei acumulări milenare de umilințe sociale și personale, de sărăcie și istovire fizică a unei clase greu încercate, care procedează la ieșiri izolate, fără sorți de izbândă dând foc conacelor, arzând condicele de înregistrare a datoriiilor, ucid pe cei care i-au împilat și asuprit.

De luat în seamă că muncitorimea și intelectualitatea fraternizează cu țăranii, scăpându-i de urmările justiției: „Doi câte doi, sătenii răzvrățiți/ Aveau să fie puși... să-și sape groapa și-mpușcați./ Căprarul se lăsase dus de gând,/ Când gropile săpate erau gata,/ Trăgea cartușele în vânt,/ Făcându-i pe țărani scăpați” (T. Arghezi, *Lipsește morminte*) sau: „...De pildă, trenul, care cu sute de țărani/ În lanțuri, se oprise în stația Pașcani/ ...Frânarii și hamalii și muncitorii-n gară,/ ...Cu de la sine voie, aiurea și obraznici,/ Au slobozit țăranii și-au dezarmat pe paznici” (T. Arghezi, *Flămânzenii*).

Romanul *Răscoala*, de Liviu Rebreanu, constituie cea mai importantă operă literară dedicată anului 1907, ea surprinzând trăznitul forței maselor, eul colectiv răbufnitor și morala destinului colectiv.

Fără intenție reiese clar cauza înfrângerii - lipsa unui conducător care să dirijeze forța magmatică a maselor răzvrătite. Fiecare face altcum răscoala - uitând pentru moment pentru ce s-au răsculat: unul vrea să-și recâștige animalele luate de boier, altul se culcă în baldachinul boieresc ca răzbunare pentru culcatul său în paie, Petre Petre uită de ce face răscoală când o vede pe Nadina goală... toate semnificând neclaritatea idealului răsculaților în viziunea lui L. Rebreanu, dar nu și motivul adânc al revoltelor.

Anul 1907 a fost evocat și de Cezar Petrescu în romanul *1907* unde acțiunea este proiectată pe mai multe spații sociale și umane - de la primul ministru, până la ultimul țăran, de la mediul parizian, până la satul pierdut în imensitatea câmpiei românești.

Evenimentul din 1907 a constituit sursă de inspirație și pentru scriitori de care azi se vorbește mai puțin și a căror operă este aproape uitată - Spiridon Popescu în *Rătăcirile de la Stoborâni*, Vasile Demetrius în *Domnul deputat*, Dinu Nicodim în *Lupii*, opere ce rămân doar ca puncte de referință și justiție a istoriei.

În anul răscoalei, pamfletul usturător al lui I.L. Caragiale - *1907, din primăvară până-n toamnă* - a avut adânc ecou în conștiința intelectualilor, cei care, implicați ca „instigatori” ai răscoalei,

„În anii nouă sute șapte,
Ca din senin, în marte, într-o noapte,
S-a ridicat spre cer, din Hodivoaia
Și din Flămânzi și Stăniliești, văpaia...”

.....
Răscoala izbucnise deodată în Moldova,
La Giurgiu, la Caracal și Craiova...”

(Tudor Arghezi, 1907, *Peizaje*)

puteau să judece la rece consecințele și dezastrele mișcării. Caragiale a trimis textul de la Berlin în țară; actul său nu e izolat. Și Arghezi îi transmite lui N. D. Cocea poemul *Scrisoare*, tocmai din Elveția. Mult mai târziu, într-un poem *Cultură*, din ciclul *1907 - Peizaje*, Arghezi va înregistra aportul instigativ al autorului „Scrisorii pierdute”. Delavrancea salută mesajul politic al textului lui Caragiale imediat într-o scrisoare personală.

Lucrarea lui Caragiale nu era unică în acest sens, să nu uităm schița *Arendașul român* care ne prezintă un fel de Tănase Scatiu ce realizează actul justițiar al clasei potentate dar și justificarea ierarhiilor în sentimentul puterii.

Al. Vlahuță rămâne, prin o parte a creației sale, un autor de literatură socială și antimonarhică. Schița *Socoteala*, moromețiană în sensul acumulărilor datoriiilor țărănești, realizează modelul de justiție al clasei stăpânitoare.

Incendiarul poem - *1907 - Minciuna stă cu regele la masă* înfruntă alegoric minciuna și adevărul la masa regală. A socoti vinovat chiar regele, e un act revoluționar: „Minciuna stă cu regele la masă.../ Doar asta-i cam de multișor poveste/ De când sunt regi, de când minciună este,/ Duc laolaltă cea mai bună casă”.

Ecou întârziat al răscoalei, precunoscutul ciclu arghegian - *1907 - Peizaje* - reliefează imaginea infernului social creat de răzmeriță. Sunt 40 de poeme ce oscilează între pamflet și cronică rimată în care „lirismul și sarcasmul sunt prinse laolaltă, tipologia, tabloul social, scena epică sunt narate în versuri aspre de o claritate de decret de curte marțială” (Eugen Simion). Arghezi ia apărarea clasei țărănești și abate asupra ciocoimii fulgere ce lovesc năprasnic. Este epopeea tristă a ceea ce Arghezi numește „războiul poporului cu stăpânii”. Cu început liniștit de cronică obiectivă: „În anii nouă sute șapte/ Ca din senin în marte, într-o noapte/ S-a ridicat spre cer... văpaia” pentru ca, după câteva versuri, să capete ton de ocară și blestem (*Pe răzătoare, Pătru al Catrinicii, O răzbunare*) pe care în lirica română doar la Eminescu îl mai aflăm.

Mircea Romaniță

Primăvara cârcotașului

Primăvară, primăvară,
Domnișoară mofturoasă
Cu ceață și guturai
Și cu vreme capricioasă.

Primăvara-mi amintește
De potop, de sate-n mâl
Și focul de artificii
Fabricat la Cernobâl.

Un țânțar și a lui consoartă
Sub o frunză stau retrași,
Pregătiți s-arunce-n lume
Milioane de urmași.

Păsărele guralive
Cântă vesele-n copac
Și trimit în capul nostru
Resturile din stomac.

Fluturile ne încântă
Cu pictura lui perfectă
Fiindcă nu demult era
O scârboasă de omidă.

Plopu-înalt și subțire
N-are umbră de popas,
Scârțâie când bate vântul
Și ne bagă pufu-n nas.

Doar castanul de la crâșmă,
Umbrar bun pentru cheflii,
A rămas fără-de frunziș
C-a plecat dintre cei vii.

Gunoierii dorm pe burtă
După multe zeci de țoiuri
Lângă munții de gunoie
Și cu muștele în roiuri.

Pala unui vânt sprintar,
Într-un ritm alert de trap,
Fugărește o domnișoară
Și-i ridică poala-n cap.

Îngrozită și-a tras fusta
Cu un gest fără control
Că și-a rupt bucăți rochița
Și-a rămas cu fundul gol.

În călduri aflat, pesemne,
Un cățel parcă bolund
Excitat de ce-a văzut
A mușcat-o chiar de fund.

Ioan Baban

ION IANCU LEFTER

S-au împlinit 17 ani (ce repede-au trecut) de la moartea lui Ion Iancu Lefter, unul din cei mai reprezentativi poeți pe care i-a dat spațiul vasluian. S-a născut la 28 septembrie 1940 în satul Gura Albești, comuna Albești, județul Vaslui într-o familie de țărani răzeși și nu e departe gândul că mai toți intelectualii născuți în lumea satului au copilarit cam în felul în care a trăit Nicolae Moromete, un adevărat simbol al copilăriei copiilor de țărani de până și de după război. Învățătura era singura cale de a scăpa de „raiul” țărănesc, pentru că dintotdeauna, acest spațiu a fost lăsat de toate regimurile, de izbeliște, până va pieri probabil sămânța unei asemenea ocupații.

Copilaria viitorului poet este serios marcată de cel de-al doilea Război Mondial și de urmările acestuia, ca a întregii generații de tineri umblând desculți pe ulițele satelor, leșinați de cele mai multe ori de foame prin anii 1946-1947, când s-a supărat inclusiv Dumnezeu pe oamenii acestor locuri. Și apoi, cu siguranță, părinții nu și-ar fi permis un trai mai bun, dacă toate produsele muncii lor mergeau la cotele impuse de regimul stalinist.

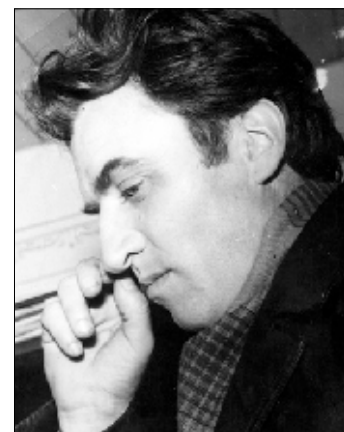
Primii ani de școală îi face în satul natal, iar Școala generală de 7 ani, la Albești. Dorind să urmeze o carieră militară, era aceasta o perspectivă surzătoare, da examen la o școală de ofițeri, la Predeal, dar este respins la vizita medicală pentru că s-a constatat o lipsă de câțiva centimetri la înălțime. În aceste condiții, urmează cursurile liceale după ce a dat concurs de admitere la Liceul „M. Kogălniceanu” din Vaslui. În 1958 era absolvent al acestui liceu, cu examen de maturitate, că așa se numea la vremea aceea bacalaureatul. A intrat în sistemul de învățământ ca profesor suplinitor și a urmat la fără frecvență cursurile Institutului Pedagogic de doi ani din Bârlad, devenind învățător calificat, deși nu a profesat niciodată în această calitate. Ca profesor suplinitor a funcționat la școli de pe meleaguri moldave și dobrogene: Gura Albești, Butucărie, Știoborâni, Laza (din județul Vaslui), Oasele, Periprava

(în Deltă), Cârlibaba (Suceava) și din nou în județul Vaslui la: Albești, Gura Bustei, Tanacu, Deleni. Între timp a urmat cursurile fără frecvență ale Facultății de Filologie a Institutului Pedagogic de 3 ani din București și în calitate de profesor calificat de Limba și literatura română a funcționat la Școala Generală Nr. 3 din Vaslui.

Fire neliniștită, mereu în căutare de inedit, pe parcursul vieții a făcut de toate: a fost șeful stației de radioamplificare Vaslui, pe vremea când acest mijloc de comunicare era instalat pe străzi; a lucrat ca inspector la Comitetul de Cultură și Artă, a profesat ziaristica la ziarul „Satul socialist” din Bacău și la „Vremea nouă” din Vaslui a fost bibliotecar și chiar supraveghetor de sală la Întreprinderea Cinematografică din Vaslui. În toată această perioadă a desfășurat o activitate publicistică mai puțin cunoscută de cei în mijlocul cărora lucra. Era un membru activ al cenaclurilor literare, iar atunci când s-a pus problema înființării unui Cenaclu Județean s-a aflat printre fondatori alături de Ion Alex. Angheluş, Gruia Novac, Th. Codreanu, T. Pracsiu, Ioan Baban, Cezar Stegaru și mulți alții. Azi cenaclul acela nu mai moștenește dimensiunea celui de atunci, iar ceea ce se numește azi cenaclu, îi poartă numele. Sfârșitul anului 1989 este plin de speranțe și prezența lui la efervescența neașteptată și la frământările curente ale vremii era o promisiune.

Împreună cu Dan Ravaru, P. Munteanu, I. Parfene ș.a. pune bazele unei publicații cu un profund caracter cultural, liber de orice constrângere, „Gazeta de Est”. Primul număr a apărut la 16 februarie 1990. Din păcate, viața lui Ion Iancu Lefter a fost curmată brutal în urma unui accident de automobil, produs de un milițian nesăbuit, chiar pe trecerea de pietoni din centrul orașului, la 1 martie 1990. Nu trecuseră nici trei luni de la evenimentele din 1989. A fost înmormântat în satul natal, iar în memoria lui niște instituții îi poartă numele.

Publicistic, Ion Iancu Lefter a debutat în reviste



școlare, pe când era elev, dar versurile lui au apărut și în „Vremea nouă” ori „Flacăra Iașiului”. În anul 1959 începe să colaboreze la „Luceafărul”, condus pe atunci de poetul Mihai Beniuc, la „Gazeta literară”, la cârma căreia se afla Zaharia Stancu în calitate de director, dar și redactor-șef etc. Anii debutului sunt marcați de o boemă tinerească, mimetică, dar temporară. Însotit de prietenul său, cunoscutul poet Ion Murgeanu, hoinăresc precum altădată A. Rimbaud și P. Verlaine, fără grija zilei de mâine și, dacă ținem seama că la mijloc a existat o vreme și o divă, atunci ne gândim la un alt „cuplu” de cunoscuți poeți, de data aceasta români, Șt. O. Iosif și D. Anghel. Se pare că după episodul Suceava, pe unde cei doi au peregrinat ultima oară împreună, a urmat o despărțire definitivă, urmându-și fiecare destinul literar și existențial.

Nu putem să nu amintim că, împreună, cei doi au bătut la ușile unor personalități literare marcante ale vremii; simțeau nevoia certificării talentului lor literar, să-i cunoască cineva, nu era un caz unic, gesturile s-au repetat altădată cu alte nume și era firesc să se întâmple așa. Au ajuns și la G. Călinescu iar acesta, dovedind înțelegere față de tinerii combatanți, bătând la porțile ferecate ale Parnasului, le-a deschis și a consemnat primul cuvânt scris despre ei într-o „Cronică a optimistului” (urmasa „Cronici mizantropului”, că mai bine rămânea așa), apărută în „Contemporanul” din 16 febr. 1961. Cu siguranță, criticul a fost plăcut impresionat de vigoarea

lirică a celor doi tineri, afirmând: „Fervent, cultivând fraza psalmică de tip witmanian, Ion Iancu Lefter e o pădure de vise, cu crengile mai încălțate din cauza, vorba colegului său (Ion Murgeanu), furtunii de elanuri constructive care trece prin ea. Amândoi merită un bine-ai venit.” (1). Azi, după ce lirica lui Ion Iancu Lefter e deja rotundă și așezată în pagini de istorie literară, e foarte greu de spus dacă între scrisul lui și al lui Walter Whitman, „poeta vates”, se mai poate stabili vreo relație de natură estetică.

Cu toate succesele literare remarcate, Ion Iancu Lefter a debutat editorial abia în 1969 cu volumul „Sărut”, apărut la Ed. Luceafărul. Furtunile de elanuri de care vorbea Călinescu în acea „Cronică a optimistului” sunt o evidență în volumul de debut. Ion Iancu Lefter nu a fost un poet răsfățat de soartă sau de autoritățile scriitoricești ale vremii. Deși dovedise un talent realmente maturizat chiar de la primul volum din 1969, a trebuit să aștepte 13 ani până să-și învrednică o editură să-l tipărească pe cel de-al doilea, de fapt o plachetă, apărută la Ed. Junimea, „Starea de duminică”. Până în 1989 vor mai apărea „Coroana de spice”, la Ed. Ion Creangă, în 1985, „Săgetarea cerbului”, la Ed. Cartea românească, în 1988 și „Gloria ierbii”, la Ed. Albatros”, în 1989.

Autorul acestor 5 volume de poezie, având pregătite pentru tipar alte două, apărute postum, „Arătura”, la Ed. Junimea, în 2000 și „Trenul de noapte”, la Ed. Albatros, în 2000, era doar membru stagiar al U. S. din România, știindu-se că unii erau membri titulari cu o singură carte și nu mai puseseră mâna pe condei de vreo trei decenii, dar nu e o situație „anormală”, ea e o stare a noastră, prelungită ereditar și azi. Prin grija, neobișnuită în alte cazuri, a soției poetului, Elvira Lefter, au apărut și volumele „Cele mai frumoase poezii”, la Ed. Cronica, în 2002, „Apoteoza lacrimii”, editat de Comitetul pentru Cultură și Centrul Creației Populare, în 1997 și „Spre Golgota”, la Ed. Artpres, Timișoara, în 2005.

Una din trăsăturile lirice ale creației sale este acea asprime a imaginilor, a unor rupturi de armonii ceea ce dă poeziei un aspect oarecum straniu. De altfel, despre armonia clasică nu se mai poate vorbi de la Baudelaire și Arghezi. Dar dacă privim în mare, Lefter e un poet tradițional, din stirpea lui Ioan Alexandru, dar el nu cultivă un tradiționalism anacronic, ci mai curând unul care se duce spre o modernitate echilibrată. Poetul cultivă versul alb și liber, alături de cel plin de armonii cantabile; răzbate uneori din versurile lui o muzică fascinantă. Nu e o noutate că un poet „aspiră către clasicitate”, o remarcă și Eugen Simion, (2) chiar dacă, „natura parcă s-a tocit... nu mai e la modă să-ți se-nfundă pașii în frunze moarte... Omul modern are simțul catastroficului”, spune Marin Sorescu (3).

Universul poeziei lui Ion Iancu Lefter are valoare chtonică, poetul se află într-un spațiu în care există rădăcini milenare. Le evocă și se simte puternic legat de locuri. În volumul de debut sensul liric e unul mai degrabă neomodernist, așa cum se manifestau poezii generației 60 (N. Stănescu, M. Sorescu etc) sub impulsul lui N. Labiș, „buzduganul unei generații”, cum l-a numit E. Simion. Starea poetică e una dizarmonică, imaginile par zdrențuite. Luminile-s „mușcate”, nașterea este „absurdă”, floarea e ruptă de o mână scorojită, secunda e vestejită și desfrunzită, caii sunt știrbi și sfârșiți, ochii sunt mâncați de albeață, poetul e singur, cicatrizat de moarte. Treptat, ajunge parcă la un liman de liniște. (vezi „Toamnă bolnavă”, „Ceața”, „Salcâmul”, „Elegiacă” etc).

„Iată, se scurge în toamnă lumina
prin frunzele fagilor și rănește adânc
clorofila rumenită de frunze, așa
ca o sârmă ghimpată... Sunt singur
în camera sufletului, rece
ca un perete pe care-a murit un păianjen.
Trebuie să fi trecut de mult de hotarele zilei, deși
afară miroase-a omăt și a dragoste
toate fetele-au murit cu gura astupată de vrăbii
și-n sânii lor s-au deschis goluri homerice...” (4)

Cu volumul „Starea de duminică”, Ion Iancu Lefter descoperă originile sub semnul unei adânci melancolii, ca altădată Ion Pillat. „Îmi amintesc de-o noapte de-nvire

cu liliacul vălurind sub nori
pe când pământu-mprumuta putere
apă și pâine pentru sărbători...” (5).
„Lăsați-l pe tata să doarmă
somnia lui de pământ nearat
se va trezi cu soarele-n plete sărate
și cu vii în palmele sparte
de cârțițe cenușii...” (6)

Se prefigurează și o percepție eroică, la modă la vremea aceea, dar în sensul în care trecutul e totuși identitatea noastră. Nu lipsește poezia de inspirație erotică („Coroană”), ori meditațiile pe seama trecerii timpului („După”). Versul clasic domină, multe din versuri sunt memorabile.

În „Săgetarea cerbului” vom întâlni o percepție asemănătoare a lumii, dar și o adâncire a stărilor de meditație:

„E ruptă noaptea, de un cerb, în două
și ruguri reci de piscuri înfloresc,
din teacă-și scoate luna spadă nouă
ca pe-o tiară de oțel domnesc.” (7).

„Spre Golgota” adună versuri nepublicate în volume, respinse probabil de cenzură, subțind astfel cărțile, să nu cuprindă cumva și idei mai îndrăznețe. Așa de pildă „Și te acuz...”, datată 1986, când poetul era puternic marcat de nedreptăți patronate de putere.

„Și te acuz de crimă și teroare
bătrân șacal cu craniu-nsângerat,
căci neamul, ca pe-un bou l-ai înjunghiat
spărgându-i echilibrul-n calendare.” (8)

Nici omenirea nu este un spațiu convenabil poetului, pentru că trăiește sub semnul demonului și nu exprimă un neadevăr, dacă avem în vedere marile tensiuni de care e frământată.

„Trec prin lumini cu capul spânzurat
de funiile unui vin subțire
spre câmpul unde-oi fi decapitat
de un călău ce-l cheamă Omenire.

Total indiferent, printre jigodii,
cu sufletul în frunze-mbălsămat,
eu trec, marcat de-o zee și de zodii
și vă rănesc c-un verb electrizat...

În piața stearpă-a unei vechi cetăți
ce pute-a scârână și a grea minciună,
voi aștepta, tu, moarte să te-arăți
din cornul unui răsărit de lună

să mă desparți de trunchi ca pe-un copac
de rădăcina lui, căci, tragic, vreau
pe buturag-acestui sfert de veac
sângele-mi bun, din osul meu să-l beau.” (9)

Am citat în întregime acest poem, datat 21 febr. 1982 nu numai pentru a arăta adevărata față a poetului, dar și pentru a-i aduce un omagiu de suflet. Ion Iancu Lefter este un poet remarcabil și nu e o noutate că tinerii membri ai cenaclului care îi poartă numele, îl consideră un reper demn de urmat.

NOTE:

1. G. Călinescu, „Cronica optimistului”, în „Contemporanul” din 16 februarie, 1961.
2. E. Simion, „Scriitori români de azi”, vol. IV, Ed. „C.R.”, 1989, p. 498.
3. Marin Sorescu, prefață la „Lirice” de B. Pasternak, Editura Univers, 1989, p. 2.
4. Ion Iancu Lefter, „Sărut”, Ed. Luceafărul, 1969. p. 42.
5. Idem, „Starea de duminică”, Ed. Junimea, 1982, p. 9.
6. Ibidem, op. cit. p. 19.
7. Ibidem, „Săgetarea cerbului”, Ed. Cartea românească, 1988, p. 42.
8. Ibidem, „Spre Golgota”, Ed. Artpres, Timișoara, 2005, p. 83.
9. Ibidem, op. cit., p. 93.

Mircea Coloșenco

Nichita Stănescu, *Savonarola* și poezia „disidentă”

Poezia *Savonarola* face parte din volumul *Dreptul la timp* (1965, p.28), ciclul *Timpul revelațiilor*. A fost introdusă de poet în mai multe antologii de autor: *Alfa* (1967, p.50), *Poezii* (1970, p.29-30), *Starea poeziei* (1975, p.5), precum și de alții, într-una colectivă: *Antologia poezilor tineri* (1982, p.35).

Traducerea ei s-a făcut în limbile: engleză (1975), rusă (1984), sârbă (1977), olandeză (1986), germană (1974, 1976), macedoneană (1982), maghiară (1974, 1978).

A fost scrisă în ziua de 30 noiembrie 1964, la orele 3 dimineața, după cum este adnotarea poetului pe manuscrisul olograf aflat în posesia Muzeului Literaturii Române din București, colecția Nichita Stănescu (nr.inv. 27.509).

În vâltorile inspirației, textul a fost extins la 44 de versuri. Primele 11 au fost scrise pe nerăsuflăte, fără nici o corecție. Face două modificări în v.12, anulează versul al 15-lea și intervine în versurile al 17-lea și al 20-lea. Fluxul inspirației curge în continuare, realizând alte 24 de versuri, la unele dintre ele intervenind prin anulare/înlocuire, ba, ultimul cuvânt este scris în viteză fără ca literele să aibă contur, bine determinat, rămânând indescifrabil (v.38). În final, le anulează prin hașurare, poezia fiind tipărită numai cu primele 20 de versuri.

Ne-am străduit, în cele ce urmează, să reproducem poezia după textul inițial, din laboratorul de creație al poetului, fiind una dintre puținele variante care ne-au parvenit în manuscris olograf. (La anii maturității literare, poetul își dicta poemele, semnându-le după ce le traversa cu privirea, pe motiv că scrisul i-ar încetini gândirea...).

Eroul poeziei, Fra Girolamo Savonarola (1452-1498), călugărul dominican italian reformator, a fost profesor de științe naturale la Bologna, ulterior prior/conducător al Mănăstirii Sf. Marcu din Florența, ajungând dictator teocratic după alungarea lui Pietro de Medici (1494), urmașul lui Laurențiu I (1449-1492), protectorul artelor și literelor florentine (1469-1492). De altfel, Savonarola denunțase totodată corupția și imoralitatea conducerii republicii florentine, predicând apocaliptic pocăința ca reacție la biserica degenerată. Trădat de călugărie și populație, este excomunicat și ars pe rug (1498).

Nichita Stănescu nu a reținut, în prima parte a poeziei (partea editată), decât ideea de vanitate a călugărului-dictator. Nu putea să-și permită poetul, în plină dictatură comunistă de la noi din țară, să nu anuleze singur partea a doua a poeziei, pe care o dăm acum la lumină, la 44 ani de la scrierea ei, în care apare expresia „duhul de zurbală și de întuneric” (v.34) și ideea de dictator a lui Savonarola. Altminteri, ar fi fost amendat sigur de ochiul vigilent al cenzurii vremii.

De precizat că, în afara reproducerii poeziei în mai multe ediții de autor, numele și acțiunea lui Savonarola nu vor mai apare niciodată în retorica sau opera lui Nichita Stănescu. Subiectul era prea ardent, similitudinea între dictaturi prea evidentă, lucru în sine considerat încheiat de către poet. Nu voia complicații inutile, mai ales că, prin reducere, comunicase esențialul: vanitatea dictaturilor în genere.



Savonarola

Mi se-arată Savonarola care-mi zise:
Să ardem copacii pe rugul vanităților;
să ardem iarba, grâul, porumbul,
ca să fie totul simplu;
Să sfărâmăm pietrele, să smulgem
răurile din albie, ca să fie totul
mai simplu, cu mult mai simplu;
Să renunțăm la picioare,
pentru că mersul e-o vanitate.
Să renunțăm la privire,
pentru că ochiul e-o vanitate;
Să renunțăm la «*timpane, la urechi*» auz, pentru că «*auzul*»
urechea
e-o vanitate;
să renunțăm la mâini,
«*pentru că relieful e-o vanitate*»
ca să fie totul mai simplu, cu mult mai simplu.
Mi se-arată Savonarola «*și-mi spune*» în vis,
ca o rană veche a creierului lumii.
Mi se-arată în vis
și m-am trezi «*urlând și*» urlând și strigând.
«*și urletul și strigătul,*
și urletul și strigătul,
ieșind din somn ca dintr-o copcă
sprijinindu-mi cotul de gheața groasă
Savonarola rămânea în urmă.
Întâi l-am întrecut
Și cum mă trezeam, «*și*» cum «*ieșeam*» mă zmulgeam
din copca neagră
umărul mi-l înălțai pe lângă tâmpla lui
apoi șoldul «*apoi*», genunchiul,
«*apoi*» glezna,
și el rămase în adânc fără mine
în singurătatea rănilor vechi «*ale lumii*» ale spiritului,
cu duh de zurbală și de întuneric.
Am vrut să-l uit și n-am putut.
Mi-am ridicat ochii în «*lacrima*» scutul soarelui
și i-am ținut «*așa, deschiși și*» nemișcați până când
până când m-au durut [cuvânt indescifrabil, n. ed.]
«*aproape*» luându-mi foc retina,
«*arzându-l*» l-a ars și pe el,
lăsându-mi o durere «*vie*», tăioasă
și o «*ușoară*» mișcare a culorilor
cu mult mai vie, într-adevăr
cu mult mai vie.»

Mihaela Tudor

O invitație la călătorie

Veche de când lumea, tema călătoriei vine dintr-o realitate miraculoasă: aceea a ivirii puiului pe lume. Nașterea este un prag tragic, alegoric vorbind, pe care îl treci dintr-o lume a ordinii spre necunoscut și dezordine, într-un labirint plin de capcane, în care fiecare pornește într-o călătorie spre o mare aventură, a cunoașterii și a împlinirii unui destin.

Și cu cât călătorești mai mult, cu atât îți dai seama că, depășind limite vechi, dai de altele noi încât, odată ajuns într-un "orizont pierdut" - Tibet, Machu Picchu, ori la misterioșii supraviețuitori ai Insulei Paștelui - locuri ce te transpun în timp mitic, știi bine că destinul te împinge spre finalul "marii călătorii", intrarea în Marele Tot. Până atunci, însă, îndemnul este : călătorește, vezi, cugetă "și de toate pătimește", ca să poți spune

- Călătoresc, cuget, scriu deci exist!

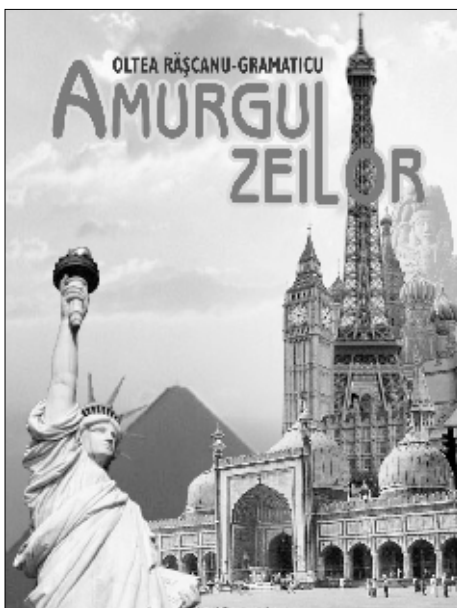
Asta face și profesoara Oltea Rășcanu-Gramaticu în "Amurgul zeilor", un amplu jurnal de călătorie, o carte a civilizațiilor de pe patru continente. În prologul intitulat "Posibil argument", autoarea mărturisește că mirajul depărtărilor a ademenit-o din adolescență și studenție și a determinat-o ca, în decurs de trei decenii, să străbată mii de kilometri cu diverse mijloace de transport, prin Europa, Africa, Asia, America. Mărturisirea aceasta mă îndeamnă să amintesc că există un mit al depărtării, un miraj al locurilor de "dincolo de zare", pe care noi, românii, îl numim *dor*.

La romantici, călătoria se realiza pe fundalul unor neliniști provocate de o realitate pe care, inadaptabili, ei o respingeau. De aceea, notele și jurnalele lor de drum, subiective, sunt pline de expansiunea eului care se reflectă pe sine în obiectul contemplației.

Autoarea cărții de față este un alt gen de călător, unul modern, care cutreieră lumea din plăcerea de a cunoaște dar și din aceea a pedagogului care dorește să instruiască și să educe.

Este un mod de a vedea lumea, cu un ager spirit de observație și cu grija de a fi precis.

Cartea interesează atât prin materialul captivant pe care îl prezintă, cât și prin felul în care o face, prin nivelul înalt al reflexivității limbajului. Astfel, sufletul vibrează la atingerea



atâtor înfățișări monumentale și umane de pe patru continente, urmărite în timp și spațiu și distilând uimirea și bucuria chiar și în substanța existenței celei mai cenușii (v. capitolul consacrat băștinașilor din Insula Paștelui sau "Etna, furnalul Siciliei", sau periferia unei capitale - Rabat).

Documentarea minuțioasă, îndelungată, tinzând spre exhaustiv și dublată de observația la fața locului, dă naștere unui memorial de călătorie, suită de reportaje sau eseuri care urmăresc destinul unor popoare, al umanității de fapt, în devenirea ei continuă. Lucrare solidă, realizată de un intelectual de formație umanistă, cartea, deși voluminoasă (678 de pagini) are caracter sintetic, preocuparea de a surprinde esența fiind vitală, având în vedere imensul noian al întâmplărilor de viață și al impresiilor asupra unei lumi vaste și variate. Lectura cărții te pasionează, îți oferă calm, delectare și reculegere.

În ciuda stilului erudit, cerut de

considerații și aprecieri de ordin economic, politic, religios, filosofic, artistic, totul este exprimat firesc, cu ușurință, fără ostentație sau disertații pedante. Astfel, mirajul depărtării dispare iar tărâmurile inaccesibile se apropie. Nu este o carte exotica care să alunece în sentimentalism facil; este o lucrare cu constatări și reflexii exacte, în general reci.

De altfel, istoricilor li se impută excesul de luciditate; nu este cazul cărții de față pentru că evocarea, descrierea și narațiunea o elimină din realitatea piramidelor, templelor și a documentelor. În felul acesta, mitul păstrează pentru eternitate ceva din sufletul generațiilor.

Interesantă este și relația între istoricul bun cunoscător al prezentului și cel care, îndrăgostit și fascinat de trecut, se întoarce și îl iscodește, contopind totul în durata timpului universal.

După o călătorie prin atâtea straturi de civilizație, cu ocazia căreia ai făcut cunoștință cu atâtea spații și fațete ale Lumii, cu personalități reprezentând puterea politică, economică, militară, spirituală, creatori de lumi miraculoase dar efemere, înțelegi că între universul tăcerii și al misterului din insula de lavă încremenită în mijlocul Pacificului, cu scrierea Rongo Rongo încă nedescifrată și universul ultramodern spre care zboară "jucăria de aluminiu" catapultată de geniul uman la peste 10.000 de metri altitudine, se întinde o "panoramă a deșertăciunilor" dar și a speranțelor și a devenirii.

Interogația retorică din finalul cărții: "Unde au dispărut romantismul călătoriilor și setea de necunoscut?", elegiacă dar nu paseistă, îmi apare ca o invitație la călătorie.

Pentru final, mă folosesc de metafora argheziană "Carte frumoasă, cinste cui te-a scris!", pe care o voi dezbrăca de sensul metonimic, pentru a o adresa doar profesoarei, scriitoarei și prietenei **Olga Rășcanu-Gramaticu**.

Victor Ion Popa

Despre imoralitate

„Imoral e numai ce-i scris prost” a zis Oscar Wilde crezând că isprăvește odată pentru totdeauna cu niște biete creiere care nu sunt în stare să trăiască pe pământ. N-a isprăvit însă fiindcă de la dânsul încoace s-au mai născut și altele. Așadar fiecare decadă trebuie să reînvieze această bleagă ceartă asupra imoralității care nu duce la nici un rezultat, pentru că pământul e ursit să zămislească mereu oameni cu memoria așa de scurtă, încât ajunși în anii lor bătrâni nu-s vrednici să-și amintească aceia ce au avut în inimă când erau tineri.

Mulțumită unei pronii binecuvântate, iată, eu n-am uitat. Și voi vorbi de mine, fiindcă mie mi s-a adus de multe ori lauda că nu-mi mănesc scrisul în „imoralitate”. Deci după toate regulile, înseamnă că educația, împrejurările vieții și lecturile mi-au fost caste, ferite cu desăvârșire de putreziciuni.

Ia să vedem, dar sincer, câte ceva din trecut.

*

Tatăl meu era învățător într-un sat din ținutul Romanului. Eram sub anii de școală așa încât timpul îmi era cu totul și cu totul liber. Mi-l împlineam după bunul meu plac, iar acest bun plac mă ducea în fiecare zi în șatra țiganilor așezați la o bună depărtare de casa noastră.

Din întâmplare această șatră nu fusese pusă în curent cu discuțiile asupra moralității și imoralității. Sau poate că aveau păreri speciale. În orice caz știu că vizitele mele prelungite în mijlocul prietenilor tucurii mi-au deschis ochii asupra a tot ce putea să fie imoral.

La opt ani, când am plecat din satul acesta, știam tot și nu înțelegeam doar un lucru: de ce lucrurile știute de mine nu se puteau vorbi.

La unsprezece ani tata a cumpărat traducerea lui Gîrleanu din Maupassant: „O viață”. Grijuliu de ale mele destine, a încuiat însă cartea în săltar sub cheie strașnică. Asta însă a fost pentru mine cea mai crâncenă ispită pe care putea să mi-o înghimpe cineva în inimă. Mintea îmi pârjolea sângele în bănuiele de cumplită

păcătoșie și săptămâni întregi am dat târcoale săltarului tăinuitor de năprâsnicii. Firește, într-o bună zi am zis întocmai ca Georgică din „Mușcata”: „copiii ar fi buni dacă părinții nu i-ar sili să fie păcătoși” și având la îndemână astă zicală mântuitoare sufletului meu, am deschis săltarul și am furat cartea.

Am citit-o în câteva ceasuri, pitit prin niște tufişuri. Am înțeles tot, în clipa când am pus-o la locul ei tăinuit. Nu înțelegeam numai un lucru: de ce lucrurile știute de mine nu se puteau citi?

Ce n-am citit apoi, dragă Doamne? Toată colecția lui Sherlock Holmes și toate năzdrăvăniile lui Boccaccio, până am izbutit a ajunge la „Germinal” și - în sfârșit - la „Maison Tellier”.

În vremea asta aveam niște pramatii de prieteni, vlăjgani crescuți în toate privințele peste rând, mari iubitori de toate imoralitățile vorbite, scrise și făcute. Ba, unul, venit de la liceul Torezian din Viena adusesese în școală niscaiva deprinderi cu care întemeiasse altă școală prin recrutările abile din clasele mai de jos.

Ei și?

Toate astea nu m-au împiedicat ca în mijlocul anilor de liceu să am un fel de oroare fizică față de cineva scump mie, pe care îl bănuiam că și-a depășit copilăria.

Dar firește, n-avem dreptate fiindcă vremea aceea a venit într-o bună zi și pentru mine. Adică vremea când anii și sângele m-au împins să înfăptuiesc de-a binelea ceea ce nu era decât literatură.

Căci aici vreau să ajung. Adică la literatură.

*

Preparam cândva o fetiță pentru clasa a doua de liceu. Cu toți anii ei puțini era un haiduc de fată cât una de optsprezece. Și de la o verișoară dezghețată învățase niște cântece și niște snoave, de încremenea omul auzind-o cu ce seninătate le cânta și le spunea.

Într-o bună zi, o prind în vie, trântită pe o pătură, citind cu mare fereală cogeamite carte groasă. Când m-a simțit, a aruncat cartea sub pătură, chip să n-o vad.

- „Ce citeai acolo?” o întreb. Și n-a vrut să-mi spună. M-a sucit, m-a răsucit, a cercat să schimbe vorba. Când a văzut că nu mă dau învins, mi-a răspuns îmbufnată:

- „Nu ți-o arăt fiindcă ai să mă cerți ca și tanti...”

Când i-am garantat că eu nu pot s-o cert ca tanti, mi-a scos cartea de sub pătură: „Bel Ami” de Maupassant, plin de ilustrații.

- „Și de ce te ferești?” am făcut eu, silindu-mă să par cât mai nepăsător „mă mir ce a găsit mătușa dumitale, să te certe”.

Fata a căscat ochii:

- „Cum? Vasăzică pot s-o citesc?”

- „Nici vorbă!”

S-a uitat lung la mine și a șoptit cu desăvârșire deziluzionată:

- „Așaaa?...” apoi a adăugat: „Tocmai mă miram și eu că n-am găsit nimic... așaaa...”.

Rezultatul e că volumul a rămas necitit. Ceea ce ar însemna că pentru fetița aceea opreliștea era imorală, iar nu cartea.

De-altminteri asta e totdeauna așa.

*

„Imoral” și „moral”, sunt două vorbe care-și schimbă așa de cumplit de mult rostul și înțelesul, de la an la an și de la loc la loc, încât pare-mi-se cam prezumțios omul ce-și socoate mintea îndreptățită a le hotărâni.

Noi, creștinii, luăm ca punct de plecare această mare ciudățenie a religiei noastre: păcatul original. Zic „ciudățenie” pentru că într-o Biblie unde totul e simbol, noi socotim aceste vorbe exact pe valoarea lor pământească. Clădim așa de strâmb o orânduire întreagă și nu vrem cu nici un preț să ne întoarcem cu ochii la izvorul adevărat al simbolurilor așa de înalte. De altfel e ușor de priceput că avem slăbiciunea asta, de vreme ce simbolurile ne depășesc.

Totuși, s-ar cuveni să citim Biblia întreagă și cu atenție, atunci când vrem să punem hotare moralului și imoralului. Asta ne-ar convinge - poate - că omul nu trebuie să fie mai aspru față de om decât e însuși Dumnezeu și cu profeții lui.

- va urma -

Vasile Turculescu**Vieți paralele**

Am împrumutat titlul de la Plutarh, pentru că paralelismul la care vreau să mă refer are anumite identități pe care nu știu în ce domeniu să le plasez.

Voi prezenta un fragment din viața de elev de liceu a două renumite personalități științifice și culturale: Gheorghe Țițeica (1873-1939) și Victor Buescu (1911-1971).

Gheorghe Țițeica este bine cunoscut ca un mare matematician, profesor la Universitate și la Școala Politehnică, membru al Academiei Române, savant reputat pentru lucrările sale de geometrie, care îi poartă numele. Doctor în matematică la Paris cu teza: „Sur les congruences cycliques et sur les systhèmes triplement conjuguées”.

Victor Buescu este mai puțin cunoscut în țara în care s-a născut, dar și-a câștigat o mare notorietate în cercurile științifice și culturale internaționale prin lucrările sale de filologie clasică și romanică, în calitate de profesor la Universitatea din Lisabona, Portugalia. El n-a fost uitat de rebusiști, care îl consideră printre pionierii rebusismului din țara noastră, autor al primelor careuri didactice și, mai ales, autorul primului careu de cuvinte încrucișate în limba latină „Verba decussata” (1934), care a precedat cu trei ani broșura intitulată „Mots croisés latins” de Guy Michaud (Hachette, 1938).

Și acum să trecem la momentul comun al celor două personalități de mai sus.

Când eram student, am asistat la o conferință a prof. Gheorghe Țițeica, ținută la un cămin studențesc. Cu acest prilej am aflat ce a determinat vocația de matematician a lui Gheorghe Țițeica. Fiind elev la liceul Carol I din Craiova, profesorul de algebră le-a dat un extemporal. Peste câteva zile le-a adus lucrările. Era dezamăgit. Un singur elev reușise să rezolve problema, așa că a anulat întreg testul.

La scurt interval însă, le-a dat un nou extemporal. Și lucrurile s-au petrecut la fel. De astă dată însă profesorul a procedat în alt chip. L-a scos la tablă pe elevul care rezolvase și acum problema. Era Gheorghe Țițeica. I-a dat fel de fel de ecuații și l-a sucit în toate felurile, încât lui Țițeica nu-i ajungeau cele două table din clasă, pe care le umplea cu cifre. Profesorul era de-a dreptul uimit. Și a urmat un dialog în felul următor: - Țițeica, pe cine ai avut tu profesor de matematică anul trecut? - Pe dumneavoastră, domnule profesor! - Și n-am descoperit eu până acum câtă matematică zace în tine? Phiu! Mi-e rușine că nu te-am descoperit la timp. Dar nu e târziu nici acum. Băiatule, ascultă ce-ți spune un vechi dascăl: Te-a înzestrat Dumnezeu cu o putere numai de el știută. Ține-te cu dinții de matematică. Este viitorul nu numai al tău, ci chiar și al matematicii!

De la această întâmplare, matematica a devenit pentru Țițeica un sens al întregii sale vieți.

Și acum, al doilea caz, așa zice „tras la indigo”, petrecut la același liceu Carol I din Craiova, de Victor Buescu.

Întâmplarea respectivă v-o comunic în calitate de coleg de bancă al lui Victor Buescu, și s-a petrecut în anul 1926, când eram elevi în clasa a IV-a de liceu.

La ora de latină aveam un profesor suplinitor. Pe titularul catedrei nu-l cunoșteam. S-a întâmplat însă ca, într-o zi, să ne pomenim cu un profesor bătrân, cu o barbă albă de patriarh, care ne-a spus că, de fapt, el este profesorul nostru. După ce a strigat catalogul, ca să ne cunoască, a pus întrebări generale, ca să vadă cum am înțeles noi limba latină. Dacă, de exemplu, din cuvântul latinesc cutare, știm ce cuvânt a apărut în limba română sau, invers, dacă din cuvintele românești pe care le enunța știm ce proveniență latină puteau să aibă. Se întâmpla ca într-o serie de cazuri, destul de dese, să ne poticnim, și atunci răspunsurile erau date de o singură persoană: Victor Buescu, colegul meu de bancă. Profesorul a pus atunci întrebări mai grele, la care clasa rămânea mută. Nu însă și Victor Buescu, așa că, până la urmă, ora s-a transformat într-un dialog între profesor și elevul Victor Buescu. La sfârșit profesorul i-a spus: Tinere, îți dau un sfat. Ai o vocație neobișnuită pentru limba latină. Perseverează! Mi-au trecut prin mână nenumărați elevi. Tu ești o excepție!

Acest impuls a făcut din Victor Buescu un latinist. A fost un student strălucit la Facultatea de Litere din București. După doctorat, cu o teză în limba franceză („Aratea” de Cicero) a fost trimis ca lector de limba română la Universitatea din Lisabona, Portugalia, unde a funcționat până la moarte, în 1971. A scris zeci de cărți și studii științifice, a făcut traduceri din scriitorii români în limba portugheză, a publicat lucrări de filologie clasică și romanică în limba portugheză și franceză, a participat și a făcut comunicări diferite la congrese internaționale.

După dispariția sa, familia a predat Academiei Române manuscrite și numeroase lucrări înregistrate sub titlul „Fondul cultural, donația Victor Buescu”.

Se pot trage multe concluzii după „viețile paralele” de mai sus, dar așa vrea s-o rețin și s-o subliniez pe cea care mi se pare cea mai importantă: aceea a rolului decisiv pe care îl are profesorul în viața tinerilor elevi, prin identificare și orientarea acestora și prin insuflarea pasiunii pentru învățătură.

Haiku-uri de primăvară**Gh. Râmboiu Bursucani**

Pierdută-n iunie
Regăsită-n martie -
Primăvara.

Reînvie flora
Se-ntorc migratoarele -
Ave primăvară.

Natură vie,
Miresme, cânturi de păsări -
Primăvară-n toi.

După-nflorire -
Sub pomi - rochia miresei
Pe ramuri - pruncii.

Clopoței alb-verzi
Prevestind primăvara -
Primii ghiociei.

Primăvara -
Natura-și poleiază
Veșmântul cu-aur.

Primăvara -
Mirifică grădina
A Edenului.

Scăldată-n soare
Legănată-n vânt, flora
Se-nalță spre cer.

Grațioși dar fermi
Ghiociei-nving gerul -
Primăvară-n prag.

Miraculoasa
Explozie - a naturii -
Primăvara.

Ninge sub pomi
Cu-aripi de fluturi albi -
Cad petalele.

Undue-n vânt
Vii covoare de smarald -
Țarine de grâu.

Serghei Coloșenco

Procedee enigmistice în poezia olandeză

În Țările de Jos (sec.15) existau organizații literare cunoscute cu numele de Camerele de Retorică, de care se interesau burgunzii vorbitori de limbă franceză, ajunși cârmuitorii politici în Olanda. Bibliotecile lor erau vestite prin numărul mare de volume și de manuscrise, mai toate în franceză și latină, mai puține în olandeză.

Organizarea literaturii într-o epocă prin excelență a organizării este cel mai insolit aspect al literaturii olandeze din veacul al XV-lea, dominat de Camerele de Retorică. Membrii Camerelor se intitulau **rederijkers** (retori). Denumirea de **Camer van Rhetorica** datează din anul 1441 și a apărut la Qudenaarde, în Flandra.

Rederijker-ii erau preocupați de tehnica versificației. Forma cultivată de preferință era refrenul - **refrein**, un tip de poem derivat din **ballade**, o structură strofică franceză compusă din opt până la douăzeci și patru de versuri.

Mai scriau poeme în care se încifra o dată cronologică, acrostihuri de diverse soiuri care, descifrate, scoteau la iveală nume și motto-uri, poeme care puteau fi citite în sens invers - de la sfârșit spre început -, și creații care combinau toate aceste procedee.

O altă formă foarte uzitată și gustată era **palindromul**, un vers care era identic în citire de la stânga la dreapta sau invers și o formă pe care ei o numea **aldicht** (poem total), în care versurile rimau cuvânt cu cuvânt. Un exemplu de palindrom: „ons leven sy een snee ys nevel sno”, tradus în românește: „viața noastră e zăpadă, gheață, ceață fără preț”.

Cel mai complicat tur de forță era „tabla-deșah”, un fel de săritura calului, sau criptogramă: fiecare din cele șaiszeci și patru de pătrățele conținea un vers și, dacă se făceau mișcările potrivite, se puteau obține treizeci și două de poeme diferite.

Englezul E.R. Tigg a tradus în limba lui Shakespeare piesa **Elekrylc**, scrisă în jurul anului 1470, care a câștigat premiul întâi la un concurs literar organizat de **rederijkers**-i la Anvers în 1485, tipărită fiind zece ani mai târziu.

În versiunea engleză poetul a tradus textul, adăugând câteva cuvinte pentru a realiza rima. Un exemplu de metagramă, folosită astăzi de enigmatiști îl demonstrează următoarele versuri: „Hier in desen aertschen **leven**/ Die heyliche sacramenten **seven**”, adică: „Iertată fie-mi fapta necurată/ spre pocăință vin la tine de astă dată”.

Aceste jocuri tehnice se ocupau **rederijker**-ii sunt și astăzi „la modă” în lumea mirifică a enigmatisticii.

Alexandru Mănăstireanu

Mălin, vestitorul Revoluției

Am în față o carte document cu mărturii cutremurătoare. Dl. Ion N. Oprea, autorul, mi-a trimis-o cu gândul de a-mi face o bucurie și nu s-a înșelat. Nu greșesc dacă spun că am savurat cu interes tot mai sporit conținutul documentar din presa timpului nostru. Ca un adevărat Sisif, autorul mărturisește clar: „Am colecționat precum arhivarul, arheologul sau bibliotecarul, manuscrise, materiale de proză, imagini, informații publice, aducându-le la vedere pentru ca dumneavoastră să cunoașteți o dată în plus, să judecați ce a fost comunismul și activiștii cu sarcini speciale - securitatea”. Reușește să prezinte, împotrivirea și rezistența față de comunism, pornind de la un caz concret al unui coleg de la Colegiul „Codreanu” din Bârlad, începând cu 1947 până la căderea comunismului și chiar după. Dl. Alexandru Tacu are curajul să înfrunte orânduirea comunistă în mod deliberat, deschis. În loc de „Internațională” cântă Imnul Regal, refuză apoi depunerea jurământului militar în fața stejarului și a comisariatului sovietic, suportă condamnarea și etichetarea ca dușman al poporului, este închis și trimis pe la cele mai teribile închisori pentru exterminarea fizică, inclusiv lagărele de exterminare de la Canal, rezistă și apoi, revenit în libertate, continuă lupta de rezistență. Devine un reper și o fortăreață a împotrivirii, cunoscut și peste hotare prin emisiunile posturilor de radio pe care le ascultam cu respirația ținută și speram cu toții că va veni vremea să ieșim din „**cea mai neagră noapte a istoriei noastre naționale**”.

Întreaga familie este urmărită zi și noapte de securitate, iar părinții - exterminați pentru că n-au intrat în colectiv. După propria mărturie a d-lui Alexandru Tacu - bărbații din familie au fost condamnați la peste 70 de ani de pușcărie, iar familia proprie, soția și cei doi copii - urmăriți de organe speciale și spionați de prieteni până la refuz. Alexandru Tacu este un lider al împotrivirii arhicunoscut la Iași și nu numai. Soția și cei doi copii, Mălin și Alina, împărtășesc în totul lupta și se manifestă cuminte, dar net, în lupta dusă de capul familiei. Tatăl, poet interzis, copiii, cu dar și har poetic de aleasă factură. Dacă până aici Al. Tacu este centrul asupra căruia se focalizează întreaga susținere morală și de simpatie - intervine un alt element crucial care mută centrul atenției opiniei publice - se transferă de la tată la fiu, adică la Mălin, vlăstar deosebit, poet cu vocație, până la 17 ani, când dispare într-un mod suspect ce nici până astăzi n-a fost elucidat.

În toamna lui 1986 i se înscenează lui Mălin și colegului și prietenului său Mircea Celmare că ar fi devastat cabinetul de marxism-leninism de la Liceul „Mihai Eminescu”, ambii elevi în clasa a XI-a. Ecouri ale acestei odioase înscenări mi-au parvenit în acel timp. Ca urmare a acestui fapt, cei doi elevi și prieteni sunt arestați și cercetați la securitate circa 4 ore, cu tot cortegiul de brutalități. În timpul anchetei, lui Mălin i se oferă un pahar cu apă, deși el nu solicitase. Tatăl lui Mălin susține că fiul i-a fost otrăvit, pentru că la 21 dec. 1986 intră într-o comă inexplicabilă pentru un tânăr sportiv, cu o sănătate de fier, cum se afla Mălin la acea dată. Personalul medical de pe salvarea care l-a dus la spital s-a pronunțat imediat că tânărul ar fi otrăvit. Aflat sub terapie intensivă, la miez de noapte, situația i se îmbunătățește, familia pleacă acasă sperând că totul va fi bine. Sub pretextul unui telefon primit din partea familiei, Mălin este scos de la terapia intensivă, plimbat cu mașina salvării de la un spital la altul și la 2 și 17 minute pe 22 dec. 1986 moare suspect. De aici drama familiei Alexandru Tacu atinge punctul culminant al acestei tragedii. Acum se produce un și mai uriaș val de simpatie și compasiune pentru această familie, crunt de dureros încercată. Din acest moment Mălin trece în veșnicie, cu aureola unui martir căruia destinul i-a frânt zborul spre viață și poezia către care avea o vocație deosebită. Volumul de poezii editat postum atestă neîndoiește faptul că Mălin era în acel moment la 17 ani întocmai ca un meteor care arde și luminează feeric cerul poeziei



noastre românești. Îndrăznesc să afirm, chiar dacă n-ar fi ajuns un nou Luceafăr al poeziei noastre, ar fi fost cel puțin o Stea de primă mărime. Câtă durere pe această familie, cât blestem pentru poezia românească prin acest fatal deznodământ, precum altădată în tragediile Greciei antice.

Ulterior, când Alexandru Tacu și-a recuperat cele patru dosare de la Securitate, a afirmat fără nici un dubiu: „Fiul meu, **Alex. Mălin Tacu**, adolescent și poet congenital, poartă vina ca Dumnezeu l-a înzestrat cu superbia și fascinația captivării, **este victima unui asasinat politic cu autori cunoscuți**”. Cele spuse până aici sunt confirmate punctual de sutele de documente din ziarele și revistele de cultură pe care autorul a avut tăria și răbdarea sisifică de a ni le pune la dispoziție, dând astfel substanța și credibilitatea acestei cărți-document.

Mălin Tacu dispăre la 17 ani într-o zi simbol pentru noi, 22 dec. 1986 - prefigurând evenimentele din 22 dec. 1989.

Încă ceva. Mult încercata familie Tacu n-a terminat lupta de decenii. După '89, orice român aflat într-o locuință a fost îndreptățit să o și cumpere. Unii au putut să cumpere chiar mai multe case, însă familia Tacu a fost scoasă din locuința pe care o avea - fără a-i asigura un nou spațiu locuibil. Cu lupta dusă atâta vreme, cu hotărârea și dârzenia ce-i sunt caracteristice, cu trecutul său politic de om al faptei și al dragostei de țară, mai luptă încă cu justiția română care, încă, mai dovedește că nu-i poate fi prietenă și, mai ales, că nu poate să-l judece și să-l îndreptățească conform meritelor pe care le are. A luptat pe aceeași baricadă cu tovarăși care au ajuns în conducerea României și se bucură copios de avantajele noii democrații originale de la noi, în timp ce Domnia Sa încă mai simte împotrivirea organelor statului când cere să i se facă dreptate și să fie trași la răspundere cei care au frânt destinul fiului său atât de împodobit de Dumnezeu cu darul poeziei de factură superioară.

Cutremurătoare sunt și însemnările pe care colegii le-au făcut într-un caiet cu amintiri despre Mălin. Toți l-au iubit, toți îi sunt prieteni și-i recunosc harul divin al poeziei.

Toți vorbesc cu atâta candoare, duioșie, cu regrete, cu lacrimi fierbinți pentru dispariția lui. Oricât vă veți stăpâni emoțiile, este imposibil să nu striviți între pleoape măcar o lacrimă. Eu am strivit chiar mai multe și pe bună dreptate.

Vă sugerez să vă aplecați și să întârziați cu răbdare pe aceasta și veți ajunge să cunoașteți OAMENI și LUPTĂTORI de o factură deosebită.

Didița Antonescu

Dragoste pentru orașul copilăriei

În anul 1976, dr. Vainer Tică, fost elev al Liceului „Gheorghe Roșca Codreanu” din Bârlad, s-a întâlnit cu generalul Nicolae Mastacan, de asemenea fost elev al amintitului liceu. Primul a lucrat la policlinica cu plată din str. Batistei, București. Cel de al doilea, din păcate, a decedat.

Stând la o discuție de concitadini, au ajuns la concluzia că în Capitală sunt mulți foști liceeni bârlădeni, azi oameni cu mari răspunderi sociale, care domiciliază și lucrează aici fără a ști unii de alții. Așa s-a născut ideea unei întâlniri a bârlădenilor domiciliați în București.

Prima întâlnire a avut loc la restaurantul Casei Centrale a Armatei. La realizarea ei și-a adus o mare contribuție și bârlădeanul Gheorghe Gheorgatos.

La 27 februarie 1977, cei trei de mai sus au mai organizat o întâlnire la restaurantul de la blocul Turn din București. A urmat o întâlnire la restaurantul Gabroveni, la care și-au adus contribuția și fostele eleve ale Liceului „Iorgu Radu”, Puia Antoniu și Ketii Peiu. Pe mine (Didița Antonescu) m-a anunțat Gineta Chiriac, fostă liceeană la Bârlad. La această petrecere participanții au primit câte un pliant și o insignă cu însemnele întâlnirii bârlădenilor, simboluri menite să instituționalizeze asemenea reuniuni.

Acolo l-am cunoscut pe profesorul universitar G. G. Ursu, sensibilul poet. În Bârlad locuiam pe aceeași stradă, dar datorită diferenței de vârstă, nu am avut ocazia să-l cunosc. Strada noastră s-a numit I.C. Brătianu, apoi Sterian Dumbravă, iar acum se numește V. Pârvan. Prin tradiție i se spunea strada Mocănească.

Profesorul G. G. Ursu are meritul de a fi influențat autoritățile locale să organizeze „Zilele culturale ale Bârladului” avându-l colaborator în această acțiune pe profesorul și scriitorul C. D. Zeletin. Ulterior l-a cooptat și pe Romulus (Roro) Boteanu. Pe 20 mai 1978, R. Boteanu a organizat deplasarea la Bârlad a unui numeros grup de fii ai orașului. În același an, la 28 octombrie, a organizat la restaurantul „Pajura” o întâlnire a bârlădenilor din Capitală cu participarea unor personalități din orașul Bârlad. După reuniune, un grup alcătuit din: publicistul Damaschin cu soția, prof. G. Damaschin, Botez Margareta Enășescu, Antoniu Puia Săvescu, Gheorgatos Gheorghe, Căpățână, Ionescu și Alexandrina Antonescu. Cu această ocazie, prof. G. G. Ursu ne-a informat despre revistele scoase de ardeleni, propunând ca și bârlădenii să realizeze o carte. Grupul s-a constituit în anul de inițiativă și de acțiune. Răspunderea coordonării și-a asumat-o G. G. Ursu, care l-a luat prim colaborator pe C. D. Zeletin. Membrii din grup și-au asumat răspunderea de a colecta articole de la bârlădenii stabiliți în București. Ulterior au fost atrase și persoane din orașul de formare al lor. În toamna anului 1979 a apărut volumul „Bârladul odinioară și astăzi”. Ulterior au apărut alte două volume.

Au urmat întâlnirile: 25 octombrie 1980 la restaurantul „Feroviarul”; 7 noiembrie 1981 la restaurant „Pajura”; în 1982, la Casa de cultură „M. Eminescu” George Damaschin a prezentat recenziile cărților „Bârladul odinioară și astăzi”; la 16 mai 1982 s-a organizat „Agapa Primăverii” în restaurantul de pe str. Episcopiei nr.9; ultima a fost la 2 decembrie 1983, la Casa de cultură „M. Eminescu” și a avut ca temă 65 de ani de la făurirea statului național unitar român. Totodată s-a organizat o seară literară închinată poetului George Tutoveanu.

Inițiativa întâlnirilor tematice, a publicațiilor care le-au însoțit se datorează istoricului literar și poetului G. G. Ursu, eminent fiu al Bârladului.

Și astăzi, cu toate că nu se mai organizează asemenea întâlniri, bârlădenii stabiliți în București se întâlnesc ori de câte ori le permite timpul.

Doina Teodoru-Gavriliu

„Vivat Academia, vivant Professores”

Monografie sentimentală

- urmare din numărul trecut -

Cursul de logică ne-a oferit șansa cunoașterii unui mare profesor: dl. Ioan Popa, care chiar ne ordona gândire (cam prea înaripată) spre ordinea proprie cosmosului, lumii materiale etc.

Cu tot profilul umanist, trebuia să ne „deschidem” și către disciplinele științifice: la chimie „ne-a venit” o tânără profesoară, d-na Georgeta Cărcotă, la care ne fascinau mai ales eșarfele foarte la modă, diafane și ușor strălucitoare, care puneau în umbră combinațiile și reacțiile chimice. (Nimeni din clasă nu candida la medicină.)

La sfârșitul orei, când mai avea ceva de comunicat, ne atenționa nerăbdarea cu un „n-am plecaat...”.

Personal, alături de limba română, biologia era una dintre disciplinele pe care le preferam și urmăream cu facilități slalomul pe care-l făcea d-na prof. Cleopatra Cănepă printre peștii placodermi, ostracodermi și înapoi. Era foarte sensibilă la ideea că elevii ar încerca să copieze la extemporale și devenea foarte vigilentă.

Acum, vă pot spune, doamnă profesoară, că se mai copia, nu din neștiință, cât din spirit de aventură. Simpatia era reciprocă, iar reușita mea la facultatea de profil mi-a atras ignorarea definitivă din partea d-nei profesoare Maria Gelelețu (dl. prof. Parfene devenise directorului Teatrului „V.I. Popa”). Doamna nu a crezut că nu voi călca pe urmele mamei. Și la ora doamnei Gelelețu se făceau năzbâtii: avea obiceiul să se legene dreapta-stânga, și prinsă de momentul predării, se rezema de prima bancă din rândul din mijloc. Cum pupitrul îi venea în dreptul abdomenului, mângăleam banca cu cretă, iar la sfârșitul orei, îndatoritoare, „vinovatele” îi atrăgeau atenția asupra petelor de pe fustă. Nu-și făcea probleme asupra provenienței lor și le scutura conversând animat. Mai era ceva ce nu înțelegeam: de ce la interval de doar câteva minute se aprindea la față, deschidea fereastra, își scotea grăbită puloverul apoi la fel de grăbită îl îmbrăca la loc, închidea geamul și... tot așa...

Mi s-a relatat un lucru extrem de trist și de nedrept: pe ultimul drum nu a fost nimeni care s-o conducă. Asta n-ar trebui să i se întâmple nimănui și nici într-un caz unui om care o viață întreagă a muncit pentru semenii. Unde erau foștii elevi?

Cel mai „interesant” a fost cu matematica. Întâi a venit la catedră tov. Roșioru (cadru didactic în devenire) care avea calitatea de a fi soția tov. Roșioru de la Partid (nu mă mir, procedeul continuă și azi).

Probabil că nu reușeam să înțeleg, căci rezultatele mele (notate după sistemul rusesc) au mers: 5, 4, 3. Noroc că a venit vacanța! (Nota din trimestrul I este din „vina” domnului Mateescu, care m-a preparat în vară).

De aici, încadrarea se schimba în fiecare an, căci profesorii nu rezistau mai mult. Erau aceiași care lucrau și cu elevii de la „reală”. Făcând comparație, dar mai bine să nu facem!

Oricum, nu-l voi uita pe domnul prof. Dumitrache; înalt, subțire, intra în clasă cu sentimentul inevitabilului așternut pe față. Lucra la cote foarte înalte. Scia cu dreapta, iar cu stânga venea din urmă și ștergea. Când să mai ai timp să și

înțelegi?! Cred că nici nu se aștepta să înțelegem...

Și așa am ajuns în clasa a XI-a, când tânărul prof. Boghiu a găsit metoda: cum „scripta manent”, pregăteam în clasă câteva probleme (de dificultate conformă cerințelor programei) cu mai multe subpuncte, le învățam bine și una din ele era subiect de teză - trei rânduri, trei probleme. Așa, toată lumea scăpa cu obrazul curat.

Cum noi nu dădeam matematica la „hac”, pentru cultura noastră generală, știa destul?

Dar... am uitat geografia! La gimnaziu am învățat cu prof. Bălășica Titu, zâmbitoare, caldă, așteptam orele cu veselie. Apoi a venit la catedră domnul prof. Alexandru Craus. Micuț, subțirel, rar îl vedeai zâmbind. Intra, saluta, își scotea ceasul plat și-l pune pe colțul stâng al catedrei apoi deschidea catalogul și începea ora de curs. Era pedant și ne făcea să pricepem ce înseamnă ordinea și metoda într-o activitate - în oră, dacă intra o muscă pe fereastră, îi auzai zborul.

Liceul nostru avea orchestră, astfel că „viața noastră spirituală” evolua armonios, odată cu repetițiile ce se făceau pentru serbarea școlară (da chiar nu mai știu, ce aveam în repertoriu?).

Pentru a fi un tineret polivalent, la orele de atelier, domnul inginer Constantin Bichir (crăieștean de baștină) ne-a învățat să folosim menghina, să măsurăm cu șublerul, să lipim cu letconul și astfel „produsul finit” (în cazul nostru fărăș și pâlnie) nu numai că semăna cu prototipul, ci putea fi utilizat.

Liceul era condus de domnul prof. Ilie Ghioroiaie, care atunci când era nevoie ne convoca în careu. Micuț de statură părea și mai mic în vasta curte inferioară, unde ne anunța diferite măsuri disciplinare, mai aducea în fața noastră pe „unul” sau pe „alta”, care se abătuseră de la „regulament” și ne aviza atunci când nu aveam voie să vizionăm un anumit film.

Aaa!!! Asta era curată provocare! Eram mari, aproape majori, demnitatea noastră cerea revanșă, așa că, era o datorie de onoare să fim în sala noului cinematograful „23 August” la orele 15, când rula pentru prima serie de spectatori. Căci noi trebuia să vedem de ce nu trebuia să vedem filmul!

Cu toate dovezile că eram tineri cu temperament, imaginație și personalitate (pentru care Vroni, ca șefă a clasei, trăgea uneori ponoasele) eram elevi serioși și de nădejde. Toate inspecțiile, brigăzile de control, lecțiile deschise, se opreau la clasa noastră, iar „Drăguța”, „diriginta”, mândră, ne comunica că „am ieșit bine”.

A trecut mult timp... mulți dintre Domniile lor trăiesc doar în memoria noastră afectivă, în ceea ce au lăsat în urmă: tineri care au îmbrățișat diferite profesii, iar cei care, la rândul nostru, am devenit dascăli, i-am avut ca model.

Cred că putem dovedi calitatea investiției făcute în noi, când cu bucurie spunem: „am avut elev pe...”. Întâmplarea a făcut ca lucrând într-o școală mare și valoroasă, să am șansa de a putea spune: am avut elev pe Constantin Lăcătușu - alpinistul care nu s-a oprit până nu a dus tricolorul pe



vârfurile încremenite în gheață ale Everestului; pe Ioana Budescu - (tatăl este bărlădean), care onorează o catedră de limba latină și este doctorand la Universitatea londoneză; pe Daniel Tătaru - medaliat cu aur la Olimpiadele de Matematică în SUA; pe Steluța Pălăncianu - pe care am găsit-o într-o clasă de „reală” a unui Liceu energetic. A intrat la canto - Conservatorul Iași - cu nota maximă la „calități vocale” și nu s-a întors cu mâna goală de la Concursul „Maria Callas” - Barcelona; pe Răduță Vișan - din clasa I până la sfârșitul facultății nu a cunoscut altă notă în afară de 10 și este fost consilier municipal al orașului New York; pe Anda Bogza - solistă a Operei din Praga, cunoscută pe toate marile scene ale lumii; pe mult mediatizata Mihaela Rădulescu - care întotdeauna a făcut numai ce a vrut. Singura activitate la care a participat împreună cu clasa a fost vizionarea filmului „Liceenii” cu Ștefan Bănică Jr. (nimic nu este întâmplător);

pe Cristian Grețcu - care mai și cântă în formația „Divertis”. Îmi amintesc cât de categoric mi-a declarat că „el se face inginer și nu are ce căuta la ansamblul coral, că muzica nu-i va trebui niciodată”. E drept că „s-a făcut” inginer... Lângă ei, mulți ingineri, profesori, medici, avocați, împrăștiați în țară și în lume. La fel de drept este că întâlnesc în piață „privatizați”, iar pe străzi tineri sau mai puțin tineri, cu mâna întinsă spre mila semenilor, (care) îmi spun: știți, mi-ați fost profesoară...

Fiecare dintre noi putem alcătui o lungă listă cu împliniri, satisfacții (sau eșecuri) profesionale, care ne dau dreptul să ne gândim că ne-am împlinit menirea.

La succesele noastre pentru care am „respirat și transpirat” ați contribuit și Domniile voastre, dragi, PROFESORII NOȘTRI!

Copie și plagiat

- urmare din numărul trecut -

Trebuie limitat conflictul la cazul material.

Excelentul nostru confrate, domnul H. Blazian, a cifrat într-o cronică de pictură meritele artistice ale unui expozant, în calificativul copist.

Pictorul, în loc să judece care din doi avea dreptate: el, autorul sau celălalt, criticul, dezinteresat și sincer, chiar dacă s-ar fi înșelat în aprecierile sale, a dat fuga la Tribunal ca, să judece Tribunalul capacitățile unui calificativ. Speță dificilă și în afară de cod. Ceea ce nu pot lămuri de multe ori veacuri și generații întregi de plastică, să definească printr-o sentință magistrații. În general amatori, prin profesie contemplativă și reflexivă, de artă pictată și scrisă, colecționari de tablouri și bibliofili, magistrații nu se găsesc în privința judecății ce li se cere, mai înaintați decât înșiși pictorii și literații.

Până aici conflictul e agreabil. În definitiv, nu i-ar sta rău tribunalului chemat să scruteze libertatea copiei și a presei, o ședință debarasată de ignobila pasiune a lăcomiei și nedreptății, cu care se prezintă miile de împricinați, zilnic, la bară. Între sute de procese meschine și infecte, un proces al ideilor și al vocabularului, aplicat picturii, l-ar recrea.

Însăși lăcomia participă la proces. Pictorul cere criticului de artă un milion de lei pentru un cuvânt, pretinzând că n-a vândut nimic din expoziție din pricina impresiei, liber exprimată de cronicar. Situația pictorului în proces e lamentabilă. Dar să punem punct.

D. Blazian, dat în judecată, afirmă că n-a avut de gând, nici să insulte pe pictor, nici să-l lase fără clienți. De altfel, susține domnia sa, calificativul copiei nu conține noțiunea de fraudă, copia poate să fie voluntară și atunci se cheamă reproducere (fotografie, gravură, zincografie etc.) sau involuntară și atunci se poate chema, după amabilitatea prețuitorului, copie sau lucrare originală. Dacă aș fi zis plagiat – argumentează d. Blazian – ar fi altceva, plagiatul purtând cu el, inevitabil, ideea de fraudă. Între noi, fie zis, nici când ar fi scris plagiat, criticul nu plătea un milion de lei, dar ni se pare că problema este pusă greșit.

Pentru că ni se cere avizul cu imparțialitate, ni se cere, credem, nu o discuție teoretică a deosebirilor dintre copie și plagiat, ci o aplicare a noțiunilor la un caz petrecut. Incompetenți în amândouă manifestările lipsei de originalitate – copia și plagiatul pentru noi se cam confundă. Copia ar fi, parcă, să lingi bomboanele altuia pe dinafară și să le pui la loc – și plagiatul ar consista să mănânci bomboanele de tot. Că a intrat numai în gură sau că s-a lăsat până în stomac, parcă nu constituie o enormă diferență. Și copia și plagiatul au luat cu gustul contact.

Chestiunea se așează pe lat: din momentul ce un artist se

publică, are oricine dreptul să-l aprecieze cum se pricepe, mai exact sau mai inexact? Desigur, da; și chiar în cazul curent când concurența și reaua credință dictează singure opiniunea critică, libertatea nu le poate să le fie știrbită, pentru că în afară de negocierea pe piață a articolului de artă expus, noi trebuie să presupunem, ca niște artiști, că artistul, original sau neoriginal, este condus în timp ce lucrează, ca și cronicarul în timp ce apreciază, de imponderabilul artei lui și nu de cântărirea anticipată a prețului fixat după executare. Apoi, artistul în lupta lui cu critica este dator să rămână pe teren propriu, și să argumenteze prin rezultate. El, cel mult, ar putea să cheme, dacă nu este un prost fudul, pe critic la o discuție, din care să capete noțiunea bunei lui credințe și, eventual, a îndreptățirii lui. Căci nimeni, neputând să fie perfect, oricare din noi are nevoie de sfatul unui străin, când, evident, străinul se vedește foarte inteligent și subtil.

Calea procesului, apucată de pictorul în cauză, e de altfel, plină de avantaje și cea mai sigură pentru construirea unei vile proprii la șosea. Prepari o expoziție, de preferință copiată sau plagiată și dai în judecată toată presa, cerând câte un milion. Odată cu vila, mai poți cumpăra o moșie și o uzină.

T. ARGHEZI



Gheorghe Clapa

Începuturile industrializării oraşului Bârlad (1)

Odată cu creşterea oraşelor s-au dezvoltat şi meseriile şi, implicit, schimbul dintre oraş şi sat. Cea dintâi industrie a oraşului Bârlad a fost aceea a industriei casnice, pentru cele necesare gospodăriei, la care s-au adăugat meseriile sau meşteşugurile inerente vieţii, pentru nevoile omului: cizmarii, cojocarii, potcovarii, tinichigiii, olarii. Vin apoi cărămidarii, caretaşii, fierarii şi lemnarii-tâmplari. Materia primă pentru aprovizionarea necesară meşterilor era asigurată de oraşul comercial, care le aducea din afară. Aceste meserii se lucrau cu mâinile, neputând fi vorba de o industrie. Produsele se vindeau locuitorilor pe plan local, deoarece se ocupau cu cultivarea plantelor şi creşterea animalelor.

Morăritul a înlocuit vechile râşniţe de piatră. Documentele vechi fac menţiune de mori de apă şi atribuire de vaduri la diferite râuri, pentru înfiinţarea de mori. Ulterior, apar şi morile de vânt, care înlocuiau pe cele de apă în timpul iernii. Ele sunt amintite de misionarul scoţian Andreew A. Bonar, la anul 1839. La 1858 iulie 5, se mai găseau mori de vânt, în partea de apus a oraşului - o mahala poartă şi azi numele „Morile de vânt” în amintirea morilor de vânt pe acel teren.

Pentru nevoile de îmbrăcăminte ale populaţiei s-a dezvoltat meşteşugul ţesătoriei: pânzele de in şi de cânepă. Se aminteşte de pua de sumane (fabrica de sucman) la Simila, lângă Bârlad, printr-un document de la anul 1631 decembrie 17, dat de Moise Movilă Voievod. Morile de apă se ocupau şi cu bătutul sumanelor la puiă.

Negustorii care transportau mărfuri simţeau nevoia de a face un popas în târg, pentru masă şi cazare. Se dezvoltă brutăriile (de la cuvântul german brot = pâine), numite în oraş chitării. Chitarii trebuiau să se îngrijească de „zaherea”, provizii de făină pentru o lună, în cazul când morile îngheaţă în timpul iernii, sau prin înecarea de ape, iar slujbaşii agiei supravegheau aceste obligaţii, pentru a nu flămânzi oraşul; pâinea să fie coaptă, de bună calitate şi fără lipsă la cântar. În cazul când, din reaua nărvire a brutarilor, pâinea nu corespundea la greutate şi calitate, era confiscată şi distribuită la săraci sau la spital, iar brutarul era trimis la închisoare, plimbat prin oraş cu o pâine legată de gât şi huiduit de oameni. Documentele fac menţiune de chitării la anul 1798 ianuarie 1 şi la 1806. Întâlnim pe Vasile Popa la 1805 iulie 26, Ilie Vârgolici pitar la 1830 iunie 5, Ion Cazacu chitar la 1835 octombrie 26, pe Maftai Arition din uliţa Armenească la 1815, pe Ion Pitarul din Uliţa Mare etc.

Străinii de oraş se puteau odihni la hanuri (în număr de 15 la anul 1815), categorisite după puterea de plată a neguţătorilor. Hanurile aduceau venituri frumoase spătăresei Safta Sturza, spătarului Cherchez, vornicului Hrisoverghi, spătarului Mihalachi Racoviţă ş.a. proprietari de hanuri. Mai exista şi feredelul slugerului Vasăli Popa. Cărciumile din oraş vindeau vinuri obţinute în podgoriile din împrejurimi. Călătorul Bandinius la 1635 arată că la Dealul Mare se produce vin alb bun şi se cultivă vii, însă nu cu meşteşugul huşenilor. Rachierii scot băutura din vin, iar velniţele de rachiu sunt oprite ca stricătoare; horilca este adusă de evrei. Catagrafia din anul 1845 arată un număr de 233 cărciumi.

Căşăpiile sau măcelăriile, menţionate la anul 1815, deţineau un loc de frunte cu venituri frumoase. Semnalăm căşăpiile lui Nistor Popa şi Mile Brânză de pe uliţa Veche a târgului; căşăpia lui Gălcă pe uliţa Nouă ş.a.

Îmbrăcăminte este asigurată de abageri care confecţionează postavul numit aba, ţesătură groasă de lână şi se fabrica în mod curent, fiind cerută de populaţie. Se întâlnesc foarte mulţi meseriaşi; prin documente se arată profesia care o exercită, ajungând şi ca nume patronimic. Aceştia formează o breaslă a lor şi-i găsim sub numele: Toader, Ion, Gheorghe, Ghenciul, Pavel, Ienciu, Vasăli, Radu, Constantin, Mirce, Stan, Dobrea, Crăciun, Chiriac, Sfetcul înainte de anul 1815.

O altă breaslă vinde bogasie (stofă) şi la 1813 ianuarie 23 aflăm pe vatra târgului „uliţa bogasierilor”. Pânza de casă (de ţară) sau pânza trepeznească este lucrată de meşterii pânzari, pregătită pentru croitori. În 1714, aflăm pe un rob ȋğan pânzar Vasile, care fuge din ţară la munteni. Pătrunde şi pânza din afară „vădhuiri” (vapeurs) de fabricaţie franceză, care cere altfel de meşteri. Găsim izvod de lucruri la biserica „Sf. Voievozi” la 1813 decembrie 26. Pentru croirea de haine au

fost mai întâi cei localnici, meşteri aşezaţi, care se numeau cusători şi ulterior numiţi croitori când se organizează în bresle. La 1787 mai 28, aflăm croitori pe Pavel şi pe Anton, iar la 1812 februarie 20, aflăm pe Dimofti croitorul, precum şi pe croitorii: Petre Timofte, Andrei, Ghenu şi Ion Miron la anul 1815.

O bogată sursă de materie primă „peile” datorită creşterii vitelor a dus la dezvoltarea tăbăcitului. Este menţionat meşteşugul tăbăcăriilor, care au putut să se dezvolte datorită faptului că taninul din scoarţa de stejar şi ghinda se găseau din belşug în pădurile din vecinătate. Cerinţele numeroase ale populaţiei pentru îmbrăcăminte şi încălţăminte a clientelei boiereşti şi a războinicilor a dus la situaţia ca această meserie să aibă căutare şi să se dezvolte, iar numărul meşterilor să crească. Se semnalează încă înainte de anul 1815 „hârbariul” de tăbăcării a lui Vasile Rezmeriţă, a lui Demian Vidră, a lui Gheorghe Moisăiu toţi din mahalaua Podeni, şi a lui Gheorghe a Dumitrei din mahalaua Promoroci. Tăbăcăriile sunt concentrate în mahalalele Podeni şi Munteni, în apropierea râului Bârlad, unde se constată şi o tâlpărie a tăbăcarilor. În catagrafia anului 1845, figurează un număr de 82 meşteri tăbăcari şi 22 calfe.

În strânsă legătură cu această meserie, observăm că se dezvoltă harnaşamentul, meşteşugul curelarilor, şelurilor şi săhăidăcarilor, care au o bogată clientelă în rândul boierilor, confecţionând şi pentru export. Negustorii braşoveni se aprovizionează pentru hamuri de la Bârlad; prin scrisoarea şoltuzului Hârlea din anul 1434, vedem că se urmăreşte plata pentru hamuri de cai la doi negustori, Stul Iacob şi Ţărbăş. Pentru confecţionarea tolbelor de piele, sunt săhăidăcarii (cuvânt tătar - săhăidac are semnificaţia de arc - tolbe pentru săgeţi). Înainte de anul 1815 găsim pe Neculai Săhăidăcarul pe uliţa Strâmbă.

Alte două categorii de meşteşugari, blănarii şi cojocarii sunt semnalati cu mult înainte de anul 1792. O situaţie superioară o ocupă meşterii blănari, organizaţi în breaslă; ei lucrau blănille de animale sălbatice, confecţionând haine scumpe „îmblănite” pentru casele boiereşti şi pentru negustorii înstăriţi. Se blăneau contese, caţaveice, malotele cu pantece de sângeap alb ş.a. Mândria de găteală cu blăni, care se purtau la toate împrejurările mari, făcea ca numărul blănarilor să crească. Breasla blănarilor încă de la 1795 decembrie 8 ajunge la o mare însemnătate, încât purcede la construirea unei biserici proprii a „Sf. Ilie”. Documentele vremii arată un număr mare de meşteri blănari; pe Mihalache la 1767 iulie 1, pe Vasăli Blănarul la 1798 mai 10, pe Tatul la 1811, pe Manole Chire la 1813 decembrie 10, pe Neculaiu Blănarul şi Vasăli Bostaca la 1815, pe Stoian Blănarul la 1819 noiembrie 16 pe uliţa „jidovimei” ş.a., ceea ce înseamnă că era un centru important al lucrului de blănărie.

Ca o breaslă deosebită de a blănarilor, apar cojocarii care lucrau blănille de animale domestice, în special cele de oaie: cojoace pentru populaţie, şubele. Numărul cojocarilor este însemnat, încât o uliţă întreagă capătă denumirea de uliţa „Cojocărească”. Documentele arată pe un Ioniţă a Cojocăriţei la 1792 iunie 10, pe Arsăni Cojocarul la 1812 aprilie 21, pe Şărbani Cojocarul la 1827 iulie 30 ş.a.

Furnizorii de încălţăminte la Bârlad sunt ciobotarii şi se întâlnesc în număr mare, sub diferite denumiri ale meseriei pe care o practică, după cerinţele şi nevoile populaţiei. Ciobotarii - nume vechi dat de moldoveni după italienii secolului al XV-lea - organizaţi în breaslă îşi au starostele lor, pe unul Dumitraşcu la 1743 martie 1. Ciobotele moldoveneşti sunt căutate şi cunoscute ca cele mai bune; semnalăm pe un Tănase Ciobotaru, Anton Ciobotaru la 1810 iulie 10, pe Lupu Ciobotaru la 1815.

Cizmarii îşi au starostele lor Ursul la 1754 mai 9; întâlnim pe cizmarii Constantin Vulpe, Constantin Raţă şi Gheorghe sãn Ștefan la 1835 octombrie 26. Ei sunt în număr însemnat deoarece la 1810 găsim „uliţa Cizmăriei” între Tănase Ciobotaru şi Anton Ciobotaru. În această branşă a pătruns şi moda turcească a conduragiilor şi a papucilor turceşti fără călcăi; semnalăm în 1815 pe conduragiul Vasili, Stan conduragiul şi Gheorghe Conduragiul. Pentru oameni săraci se confecţionează opincile; găsim pe Ioniţă Ţiganu ochincar la 1815. Catagrafia anului 1845 arată un număr de 196 meşteri ciobotari şi 89 calfe, precum şi 2 pantofari.

Marcel Proca

Comanda pojarnicească la Bârlad

Este absolut normal ca o așezare ca Bârladul secolului al XIX-lea, alcătuit din case care nu aveau în construcția lor decât materialul caracteristic regiunii, adică lemn și pământ, să sufere mult de pe urma incendiilor. Pe ulițele strâmte și întortocheate, casele, construite în cea mai mare parte din paiante și vălătuci¹, acoperite cu paie, stuf, scânduri sau șindrilă, cu coșuri defectuoase, erau un permanent material inflamabil pentru orice scânteie.

Izbucnirea unui foc de altădată, - după cum ne relatează Paul de Alep, călător străin, care a trecut prin țara noastră în secolul al XVII-lea - se anunța prin „tragerea clopotelor”, care, cu acea ocazie, băteau numai într-o parte, adică în dungă, cum spunea poporul și prin sunetele lor jalnice și triste chemau oamenii să le dea ajutor². Frecvența lor a determinat autoritățile să organizeze servicii specializate care au apărut în marile orașe din Muntenia și Moldova, în principal la Iași și la București, încă din secolele al XVII-lea și al XVIII-lea. Eficiența respectivelor servicii era mult diminuată în contextul slabei organizări și motivații pentru pregătire și intervenție, fie datorită inexistenței unor reglementări clare în domeniul prevenirii incendiilor (mai ales în Muntenia și Moldova, întrucât în Transilvania erau valabile reglementările impuse de Cancelaria de la Viena).

Primele reglementări moderne în ceea ce privește organizarea și sistemul de prevenire și pază a incendiilor în Țările Române l-a avut, ca în atâtea alte domenii, Regulamentul Organic. Prevederile sale au asigurat organizarea într-o formă occidentală pentru acele timpuri, a serviciului de stingere și prevenire a incendiilor³. Autorul ideii de organizare militară a pompierilor a fost un general rus, aflat în Muntenia, pe nume Starov. Inițiat la 1833, proiectul de organizare - „Formiruirea comandei de foc sub denumirea de roata de pompieri pentru orașul București”, va fi aplicat inițial de domnul Moldovei, Mihail Grigore Sturdza, la Iași, în anul 1835. Practic, după o perioadă scurtă, de numai patru luni și jumătate, la 15 mai al aceluiași an „roata de pojarnici” de la Iași își intra în atribuții. După modelul companiei din Iași, s-au înființat pe rând companii de pompieri în toate orașele din Moldova, la Bârlad *comanda pojarnicească* apărând în anul 1841, iar la Huși în 1850⁴.

Astfel în 1841, Departamentul Treburilor din Lăuntru anunță că în târgul Bârlad se va înființa o „comandă pojarnicească de douăzeci de oameni” și „se va ține la mezat pentru procurarea celor necesare”. Pentru dotarea acesteia, Eforia din Bârlad anunță că a cumpărat două tulumbe, iar Departamentul Treburilor din Lăuntru se pronunță în vederea ținerii unei licitații pentru „îmbrăcăminte slujitorilor isprăvnicеști și ai pojarnicilor”⁵.

Înființarea unui asemenea serviciu de pompieri sau tulumbagii, cum se spunea pe atunci, era foarte interesant și util, în contextul deselor calamități ce au afectat orașul. Astfel, în 14 octombrie 1826, „Ulița mare” (Paloda de astăzi) a ars timp de șase ore, cu care ocazie a ars și biserica Vovidenia cu tot ce era în ea. Foarte puștiitor a fost incendiul și din 17 aprilie 1851, păstrat în amintiri ca *focul cel mare*. Orașul a ars timp de 23 de zile fără întrerupere, focul pornind de la Solomon, feciorul lui Leiba stolerul. Au ars 2500 de case, printre care și biserica Sf. Ilie⁶. În Bârlad mai fuseseră asemenea focuri care au consumat câteva case de pe o singură stradă și chiar parte dintr-o mahala, dar o asemenea distrugere nu mai cunoscuse și nici nu mai avea să mai cunoască.

Însăși mențiunea de Ulița arsă, dintr-un document datat 20 mai 1855 pare să amintească acest dezastru⁷. Existența Uliței focului situată lângă Piața Pompierilor arată că și-a luat denumirea de la Foișorul de foc al Bârladului, existent în prima jumătate a secolului al XIX-lea⁸. Pericolul permanent al unor incendii devastatoare a impus nu numai organizarea serviciului de pompieri în orașul Bârlad, ci și stabilirea unor reglementări privind modul de realizare a construcțiilor.

În a doua jumătate a secolului se acordă o importanță sporită stabilirii unor reguli, care să rezolve spre binele ambelor părți relația orașului cu locuitorii din punct de vedere al spațiului construit. La început, regulamentele de construcție ce se întocmesc vor mai ales să ferească urbea de pericolul teribil al incendiilor, apoi, încetul cu încetul,

se adaugă celelalte aspecte specific citadine: alinierea, înălțimea, calitatea construcțiilor, igiena și chiar estetica fațadelor. Înșiși târgoveții, puși în fața unor asemenea nenorociri, în reconstruirea caselor afectate luau și măsuri de prevedere. Coșurile de fum erau mai înalte, sobele erau mai îngrijit realizate și cuptoarele de copt pâine au început a fi amplasate cât mai departe posibil de pereții casei⁹.

La începutul organizării acestei companii de pojarnici, situația atât a personalului cât și a uneltelor din dotare era destul de precară. Cu timpul însă, starea acestor companii îmbunătăți simțitor. Li se construiesc cazărmi și foșoare de foc, li se îmbunătățește dotarea cu mijloace de stingere, li se pun la dispoziție „căciuli de tinichea”¹⁰. Prima locație a unității de pompieri a fost desigur în zona oborului de vite, unde, pe harta din 1851 - partea arsă a târgului Bârlad - apare menționată Piața Pompierilor¹¹. Odată cu terminarea turnului - clopotniță a bisericii Sf. Gheorghe - în iunie 1858, acesta a devenit și punct de observație pentru prevenirea incendiilor sediul unității fiind în imediata vecinătate¹². Din 1908, primarul Gheorghe Vidra a mutat sediul pompieriei în cel al primăriei, situat cu aproximație pe amplasamentul actual, iar cel al primăriei în Podeni¹³.

În timpul domnitorului Alexandru Ioan Cuza, prin decretul nr.143 din 24 septembrie 1860, se hotăra că „...pompiarii districtelor din Moldova până la înființarea unei noi legi vor fi supuși legii ostășești precum dorobanții și grănicerii din Țara Românească”. Un alt decret, nr.702 din 28 martie 1874, venea să stabilească structura noilor unități de pompieri. Organizarea lor era pe „divizioane, baterii, semibaterii și secțiuni conform cu importanța orașului”. În cadrul acestei forme de organizare, la Divizia a III-a Galați, erau înființate Bateriile Galați - cu o secție la Brăila, una la Focșani și o alta la Bârlad¹⁴.

Prin Ordinul General nr. 3149 din 9 iulie 1891 se hotăra desființarea bateriilor de pompieri artileristi și înființarea unor secții de pompieri¹⁵. La 1 august 1891 s-au înființat serviciile de pompieri în funcție de mărimea orașului respectiv. Secția Bârlad avea următorul efectiv: 1 sergent major, 3 sergenți, 6 caporali, 30 de soldați și 20 de cai¹⁶, care la începutul secolului al XX-lea își mută sediul în apropierea amplasamentului actual.

Orașul a fost afectat în timp și de alte calamități naturale: cutremure (1802, 1813, 1814, 1838, 1864, 1934, 1940)¹⁷, inundații (1805, 1817, 1825, 1865, 1933, 1934)¹⁸, furtuni, molime etc.

Note:

1. „Expunerea administrațiunei comunei urbei Bârlad”, Bârlad, 1890, p.14.
2. George Potra, „Din Bucureștii de altădată”, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981, p.177.
3. Alecsandru Cană, „Monografia grupului județean de pompieri Vaslui”, 1995, p.6.
4. Ibidem, p.7.
5. Oltea Rășcanu-Gramaticu, op.cit., p.187.
6. Traian Nicola, „Fragmente de cronică bărlădeană”, în BOA, vol. I, p.534-536.
7. Oltea Rășcanu-Gramaticu, op.cit.
8. Ibidem.
9. Cezara Mucenic, „Străzi, piețe, case din vechiul București”, Editura Vremea, București, 2004, p.49.
10. Alecsandru Cană, op. cit., p.7.
11. „Partea arsă a târgului Bârlad”, Fond Muzeul „Vasile Pârvan”.
12. Nicolae I. Antonovici, „Ioniță Titinaș”, București, 1943, p.7.
13. „Bârladul”, nr.3, 1908, p.5.
14. Alecsandru Cană, op.cit.
15. Ibidem.
16. Ibidem.
17. Traian Nicola, op.cit. Gheorghe Clapa, „Marile seisme care au zguduit Bârladul”, în „Bârladul”, nr.109, 2006, p.12.
18. Traian Nicola, op.cit. Gheorghe Clapa, „Caracteristicile și înfățișarea râului Bârlad”, în „Bârladul”, nr.116, 2006, p.13.

Roxana Galan

Elena Cojocaru
Aglaia Coman

Eco semnal

Premoniție

După ce vom fi ucis și ultima credință, după ce vom fi cercetat și descoperit tot ceea ce ne e permis, nouă, ființe inconștient nelimitate, vom înțelege, cu puțin noroc, dezvelindu-ne de orgolii, că senzația de absolut pe care o trăim nu se află decât în spirit. Atunci poate, memoria ne va oferi șansa întoarcerii la Dumnezeu. Vom fi mai păcătoși decât oricând, mai orbi, mai orfani, după ce milenii întregi vom fi orbecăit după „cai verzi”... Cineva, ne va fi spus că nu vom putea descoperi totul, dar noi nu vom fi crezut pentru că ne-am recunoscut în ochii divinității prea narcisiști, uitând de sfințenia lumii, de perfecțiunea naturii, de roata timpului, de sacralitatea pământului, de marea iubire, de suprema dăruire... Ființe inconștiente, singure, rătăcite în propriile gânduri, zdrențuind înțelesuri de neînțeles, adăugând petice pe haina vremii, rupând la bocanci adânciți în sufletele dureros sângerânde.

Sensurile dragostei, ale frumuseții vor fi fost de mult uitate, deși permanent prezente. Vom fi iremediabil înlănțuiți de propriile noastre nevoi, de falsele noastre, inevitabilele noastre obișnuințe.

Cu viața nu te poți obișnui, dar cu unele obiceiuri ce vin de la tine sau de la alții. Viața e un har, un miracol care, fiind dăruit trebuie să i te dăruiești neconținut. E ca și cum ai iubi în etern, fără legi și, totuși, ascultând de ele, pentru că toate acestea, oricine le are amestecate în suflet.

Poluarea apei

De câte ori nu ne-am dorit un pahar cu apă rece? De câte ori nu ne-am răcorit fața în undele limpezi ale unui izvor?

Atunci am simțit cât de importantă este APA, această licoare banală.

De multe ori ne mai întrebăm: Ce este apa? De unde vine? Vom putea să ne bucurăm mereu de ea?

Apa este unul din elementele care întrețin viața. Cu toate că Oceanul Planetar ocupă 3/4 din suprafața Pământului, doar 3% este apă bună de băut, din care 2% este stocată sub formă de gheață în Antarctica și Groenlanda, așa încât numai 1% rămâne apă dulce folosită de om. Ea se află în lacuri, râuri, surse subterane care sunt destul de superficiale pentru a fi interceptate de om la un cost rezonabil. Această cantitate este reînnoită regulat de ploii și zăpezii și de aceea este disponibilă în permanență.

Grija pentru calitatea apei este prioritară. Organizația Mondială a Sănătății arată că 70-80% din boli are legătură cu modul necorespunzător sau insuficient de folosire a apei. Cea mai acută problemă este însă aceea de prevenire a poluării apei.

Poluarea apei înseamnă prezența în apă a oricărei substanțe care îi alterează calitatea atât în ceea ce privește folosințele alimentare, menajere sau economice, cât și în privința florei și a faunei. Modificările sunt de ordin fizic, chimic, biologic sau bacteriologic.

Poluarea apei poate fi naturală sau artificială. Poluarea naturală se produce ca urmare a pătrunderii în apă a unor substanțe străine naturale precum: săruri solubile, particule solide, vegetație subacvatică. Poluarea artificială este cauzată de introducerea, prin activități umane, a unor substanțe poluante direct, care urmare a deversării apelor din rețeaua de canalizare, a industriilor etc.

Putem găsi mai multe etape ale apariției poluării apei:

- impurificarea datorită apelor uzate

evacuate de centrele populate. Aici se găsesc apele uzate menajere și cele industriale care au o nocivitate mai complexă;

- impurificarea cu uleiuri minerale și reziduuri petroliere. Este predominantă în zona marină, dar este din ce în ce mai frecventă în apele dulci continentale;

- contaminarea apelor freatice cu azotați, fosfați, cu substanțe anorganice și mai ales poluarea bacteriană.

Datorită numărului mare de locuitori din orașe, a diversității produselor necesare vieții și a schimbării stilului de viață al omului a crescut și cantitatea de substanțe toxice, reziduuri dăunătoare. Multe din acestea ajung în ape.

Prin consumul zilnic, anual se scot din circuit aproximativ 2200 miliarde tone de apă, din care 50% se întorc în circuit ca ape uzate.

Se impune să învățăm să economisim apa, să o prețuim și să nu uităm că „un strop” de apă așteaptă floarea, spicul în pârg, pasărea ca și călătorul smerit.

Cristina Chirișescu

Vaporul zilelor mele

Vaporul zilelor mele -

Ești jocul de-a vacanța, căci

Valurile ce mă petrec

Mă ascund în sine-mi,

Mă tulbură, iar mi te-afunzi...

Simt marea -

Îmi pare că a fost furtună;

Nu te cunosc și-mi ești aproape

În zbaterea valului suprem;

Prin alinarea adâncului suspin -

Se zbate-n stânca rece și rămâne

Albă, cu dantelării...

Ca cioburi de lună

Aici - și nu te depărta:

Te mângâi și te chem,

Te legăn și te cânt

Cu poezia mea,

Rămâi în unda mării mele,

Tu...

Academia Bârlădeană

Revistă editată de Societatea literar-culturală “Academia Bârlădeană”.

Anul XIV, nr. 1(26), martie 2007,

Bârlad, Bd. Republicii nr.235.

Cont: RO10RNCB0260003275640001 - BCR Bârlad

Colectivul redacțional: Serghei Coloșenco (redactor șef),
Simion Bogdănescu, Ritta Mintiade.

Tehnoredactare: Bogdan Artene.

*

Tipărit la S.C. IRIMPEX S.R.L. Bârlad.

Număr apărut

cu sprijinul

Primăriei Municipiului

Bârlad

Răspunderea pentru conținutul
articolelor publicate
aparține autorilor.